

Actieplan Kinrooi

Grote weerschijnvlinder

Kinrooi
Opwindend. Rustig.

Actieplan Kinrooi

Grote weerschijnvlinder

ACTIEPLAN GROTE WEERSCHIJNVLINDER

Gemeente Kinrooi

Gemeenten adopteren Limburgse soorten

Een initiatief van de provincie Limburg en de Limburgse regionale landschappen
Project met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

SAMENVATTING

Samenvatting

Limburgse soorten ... een voorbeeldproject voor natuur in Europa

Limburg is bekend om haar "groene" imago. Niet onterecht. Meer dan veertig procent van de oppervlakte Vlaamse natuur ligt in Limburg. Meer dan negentig procent van de in Vlaanderen aanwezige dieren en planten, vind je ook in Limburg. Meer nog: heel wat zeldzame en bedreigde plant- en diersoorten komen uitsluitend in Limburg voor. En deze biodiversiteit is heel belangrijk. Wereldwijd levert ze de mensen heel wat op: een goede leefomgeving, gezond voedsel, drinkbaar water, een veilige thuishaven, controle en bestrijding van ziektes, enz.

Deze natuurlijke rijkdom verdwijnt, niet alleen in ver afgelegen regenwouden, maar ook bij ons. Beleidsmakers realiseerden zich dan ook dat er nood was aan concrete acties om deze achteruitgang te stoppen. Dit mondde uit in het "**Countdown 2010-initiatief**", een Europese oproep om de handen in elkaar te slaan om het verlies aan biodiversiteit te stoppen. Iedereen wordt gevraagd om hieraan mee te werken. Al heel wat jaren wordt er in de provincie Limburg pionierswerk geleverd door mensen met een hart voor natuur en die traditie zetten we voort.

Om zeldzame en bedreigde soorten nieuwe kansen te geven, sloegen het provinciebestuur van Limburg en de Limburgse regionale landschappen de handen in elkaar en lanceerden ze met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) een uniek project: "Gemeenten adopteren Limburgse soorten".

Alle vierenvestig Limburgse gemeenten adopteerden elk een typisch Limburgse soort. Voor deze soort gaan ze de komende jaren extra zorg dragen. Het voorliggende gemeentelijk actieplan, dat het projectbureau samen met de gemeente geschreven heeft, is hiervan de start. Terreinacties zijn de spil waarrond alles draait, maar het project gaat verder. Ook communicatie, sensibilisatie en educatie krijgen hun plaats. Bij al deze activiteiten worden zoveel mogelijk mensen binnen de gemeente betrokken.

Zo wordt de bescherming van de typische soort een zaak van iedereen.

Kinrooi adopteert de grote weerschijnvlinder

Met de grote weerschijnvlinder heeft Kinrooi een soort met aanschijn (weerschijn) geadopteerd. Deze prachtige vlinder komt in Limburg enkel voor in de vochtige bossen van Kempen~Broek, met als toplocatie het Stamprooierbroek in Kinrooi. Afhankelijk van de lichtinval krijgen zijn vleugels een blauwe tot paarse schijn. Vandaar de naam "weerschijnvlinder". Met wat geluk kan je deze vlinder zien op brede paden in bossen. Daar zoeken ze, meestal net voor de middag, naar voedsel dat bestaat uit mineralen uit modder, kadavers, uitwerpselen...zelfs zweet. Wie weet, komt hij wel op jouw hand zweet likken. Na het eten vliegt het mannetje naar de top van een grote opvallende boom in de bosrand om zijn territorium te verdedigen en om vanaf deze "bruidsboom" een vrouwtje te versieren. Na de paring legt het vrouwtje haar eitjes op de blaadjes van wilgen.

Om te komen tot een grote populatie van de grote weerschijnvlinder in de gemeente Kinrooi en omgeving is het niet alleen belangrijk dat de bestaande leefgebieden nog verbeterd worden, maar ook dat er betere verbindingen gemaakt worden tussen deze leefgebieden.

Voor de grote weerschijnvlinder dienen er voldoende open zonnige plekken in het bos aanwezig te zijn en goed ontwikkelde bosranden. Ook wilgenbosjes (waardplant) met hier en daar grote opvallende bomen (bruidsbomen) zijn belangrijk. Om de leefgebieden met elkaar te verbinden, zijn beekvalleien met bomenrijen of via houtkanten verbonden bosjes belangrijk. De grote weerschijnvlinder verplaatst zich immers niet graag over open gebied.

De grote weerschijnvlinder is een leuke soort om kinderen en jongeren bij te betrekken. Het jeugdverblijfcentrum Woutershof biedt niet alleen leefgebied voor de grote weerschijnvlinder, maar daarnaast tevens kansen om kinderen en jongeren met deze soort te laten kennis maken. Denk maar aan beheerswerken met jongeren, een monitoringactiviteit op het domein, vlinders als kamphema,... Ook een affichecampagne "Gezocht...grote weerschijnvlinder", waarbij mensen waarnemingen kunnen doorgeven op een centraal meldpunt, zet de adoptiesoort in de kijker. Chocolade vlindertjes van de plaatselijke chocolatier biedt Kinrooi dan weer een nieuw streekprodukt.

Om te weten of onze terreinacties de juiste resultaten boeken, is monitoring belangrijk. Want meten is weten! Een groepje vrijwilligers dat jaarlijks inventariseert, kan een schat aan informatie betekenen.

In de toekomst kan er ook met de andere Kempen~Broek gemeenten samen gewerkt worden, zodat er een groot grensoverschrijdend leefgebied voor de grote weerschijnvlinder kan ontstaan.

INHOUDSTAFEL

Samenvatting.....	7
Gebruikte afkortingen	11
1 Algemene inleiding	15
1.1 Kader	15
1.2 Het probleem	15
1.3 Het internationale antwoord: "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit"	16
1.4 Europese verdragen en initiatieven	18
1.5 België en Vlaanderen	19
1.6 Limburg.....	20
1.7 Limburgse soorten	21
1.8 Het project	21
2 Grote weerschijnvlinder	27
2.1 Motivatie voor de soortkeuze	27
2.2 Beschrijving van de grote weerschijnvlinder	27
3 Toestand in de gemeente	33
3.1 Beschrijving/ situering van de gemeente	33
3.2 Grote weerschijnvlinder	35
3.3 Reeds uitgevoerde acties	43
4 Concrete doelstellingen	47
4.1 Acties	47
4.2 Communicatie.....	47
4.3 Monitoring	47
5 Acties.....	51
5.1 Acties op het terrein.....	51
5.2 Administratieve acties.....	63
6 Communicatie.....	67
6.1 Provinciale communicatie	67
6.2 Regionale communicatie	71
6.3 Gemeentelijke communicatie.....	74
7 Monitoring en beheersevaluatie.....	79
7.1 Inventariseren van de inspanningen	79
7.2 Monitoring van de soort	80
7.3 Taakverdeling	84
8 Verdere acties	89
Literatuurlijst	93
Bijlagen.....	97
Bijlage 1: gemeentelijke soortentabel van de gemeente Kinrooi	97
Bijlage 2: overzicht van de soorten die in de verschillende Limburgse gemeenten geadopteerd werden	99
Bijlage 3: lijst met contactpersonen	101
Bijlage 4: basistekst communicatie.....	103

Gebruikte afkortingen

BS	Belgisch Staatsblad
CITES	Convention on the International Trade of Endangered Species
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EU	Europese Gemeenschap
GALS	Gemeenten adopteren Limburgse soorten
GST	Gemeentelijke Soortentabel
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
IUCN	International Union for the Conservation of Nature
KLE	Kleine Landschapselementen
KB	Koninklijk Besluit
KHLim	Katholieke Hogeschool Limburg
KMO	Kleine en Middelgrote Ondernemingen
LIKONA	Limburgse Koepel voor Natuurstudie
MKZ	Mond- en klauwzeer
MOS	Milieuzorg Op School
NME	Natuur- en Milieueducatie
Cel NTMB	Cel Natuurtechnische Milieubouw
PNC	Provinciaal Natuurcentrum
RLH	Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren vzw
RLKM	Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw
RLLK	Regionaal Landschap Lage Kempen vzw
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
WHC	UNESCO World Heritage Convention
XIOS Hogeschool	eXpertisecentrum voor Industrie, Onderwijs en Samenleving

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

1 Algemene inleiding

1 Algemene inleiding

1.1 Kader

De provincie Limburg kan een mooi biodiversiteitrapport voorleggen. De provincie is immers de hoedster van heel wat bijzondere soorten die vaak opvallend minder in de andere Vlaamse provincies voorkomen. Echte **Limburgse soorten** dus die we samen met hun leefgebied willen behouden en waar mogelijk versterken.

Het provinciebestuur en de regionale landschappen sloegen dan ook de handen in elkaar en lanceerden - met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) - eind 2005 het project "Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten (GALS)".

Een wel heel bijzonder project waarbij we een sterk merk (de Limburgse soorten) via een eenvoudig concept ("adoptie") in de kijker zetten. Elke gemeente in Limburg werd gevraagd een voor haar streek typische plant- of diersoort te adopteren, een soort die bijna uitsluitend in die gemeente voorkomt of die de ambassadeur is voor het typische landschap van de gemeente. Soorten die het karakter van de gemeente onderlijnen en waarvoor de gemeente een bijzondere inspanning wil doen. Een schot in de roos zoals bleek, want in juni 2006 had elk van de vierenzeventig Limburgse gemeenten "haar" soort geadopteerd.

Gemeenten willen zich inzetten voor hun natuur. Ze willen dat ook liefst samen met andere mensen doen. Het actieplan, dat je nu in handen hebt, is dan ook het resultaat van heel wat overleg met de gemeenten, natuurbeheerders, boeren, industriëlen, onderwijzers, jagers, jongeren, de regionale landschappen, de provincie en het Vlaamse gewest. Al deze mensen werkten samen met ons een aantal concrete acties uit die de geadopteerde soort ten goede komt. Ook die benadering is uniek. Samenwerken werkt!

Natuurbehoud betekent niet enkel dat je de mensen met elkaar in contact brengt, het betekent ook dat je ze terug in contact brengt met de natuur. Dat is belangrijk want we vergeten vaak dat wij nog altijd een deel van die natuur zijn. Net als andere soorten hebben we de natuur nodig om te overleven. Wij beïnvloeden onze omgeving net zoals andere soorten, maar dat hoeft niet altijd een probleem te zijn.

Eigenlijk is dit plan dus een handleiding waarmee je zelf aan de slag kan. Wat kan jij als gemeente, of als inwoner doen voor je Limburgse soort? Geen grote woorden, maar daden. Of toch nog één groot woord: "Countdown 2010", een Europese oproep aan iedereen om de handen in elkaar te slaan om de achteruitgang van planten en dieren te helpen stoppen.

1.2 Het probleem

Dat soorten verdwijnen is normaal. Dat zeer veel soorten in korte tijd verdwijnen is niet normaal. Dat is nochtans wat er op dit moment gebeurt. Wetenschappers spreken zelfs van een "zesde extinctiegolf". Wereldwijd wordt ongeveer twintig procent van de gewervelde, vijftig procent van de ongewervelde dieren en zeventig procent van de planten bedreigd.

Het probleem stelt zich ook in Vlaanderen. Ongeveer zeven procent van de Vlaamse soorten is in minder dan vijftig jaar tijd verdwenen. Dertig procent wordt als 'kwetsbaar' of 'met uitsterven bedreigd' geklasseerd (Peeters, 2003, 2004). De Bruyn et al. (2003) spreken zelfs van dertig tot vijftig procent bedreigde soorten.

In Limburg gaat het weliswaar iets beter met de natuur, maar ook hier verdwijnen soorten. Denken we maar aan de vuursalamander, de ortolaan, het korhoen of de herfstschroeforchis. De achteruitgang van de veldleeuwerik of grauwe gors is alarmerend en soorten zoals de knoflookpad, de hamster en de rosse sprinkhaan zijn met uitsterven bedreigd.

De belangrijkste oorzaken van deze achteruitgang zijn gekend. Vernieling van leefgebied en versnippering, als gevolg van onze bouwwoede (huizen, industrie, infrastructuur, ontginning gronden voor landbouw), vervuiling, een ongewenst maar vaak aanwezig bijproduct van onze welvaartmaatschappij, verzuring en klimaatwijziging door de uitstoot van gassen uit o.a. huisverwarming, auto's en industrie bedreigen onze natuur. Ook overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen en (ongewilde) introductie van invasieve soorten kunnen onze fauna en flora bedreigen. We kunnen het tij nochtans keren en daar zijn geen onmenselijke inspanningen voor nodig.

1.3 Het internationale antwoord: "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit"

Vanaf de jaren zeventig zagen heel wat internationale verdragen het daglicht. Die verdragen zijn de basis van ons natuurbehoud. Ze plaatsten natuurbehoud stevig op de politieke agenda. Landen die dergelijke verdragen ondertekenen, verplichten zich er immers toe de gemaakte afspraken in hun eigen nationale wetgeving te verankeren. In tabel 1.1 geven we een overzicht van de belangrijkste internationale verdragen die met het behoud van soorten en/of hun leefgebieden te maken hebben.

Jaar	Document	Doel
1971	RAMSAR verdrag	Het behoud van waterrijke gebieden (www.ramsar.org)
1972	Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (WHC)	Beschermen en bewaren voor de komende generaties van natuurlijke en culturele rijkdommen van wereldbelang (http://whc.unesco.org/world_he.htm)
1973	Convention on the international trade of endangered species of fauna en flora (CITES)	Bepalen van de voorwaarden waaronder bepaalde bedreigde planten en dieren (niet) verhandeld mogen worden (www.cites.org/)
1980	The world conservation strategy	Behoud van essentiële ecologische processen, genetische diversiteit en aanzet tot duurzaam gebruik
1987	Het Brundtland Rapport ("Our common future")	Behoud via duurzaam gebruik. Ontwikkeling en natuurbehoud zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden (vb. armoede is de grootste oorzaak van verlies aan biodiversiteit)
1992	Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit	Behoud van de biodiversiteit (www.biodiv.org)

Tabel 1.1 De belangrijkste verdragen die voor het behoud van de biodiversiteit belangrijk zijn.

Het belangrijkste internationale verdrag voor het natuurbehoud is ongetwijfeld "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit" dat één van de uitkomsten was van de "UN Conference on Environment and Development" georganiseerd in Rio in 1992. In dit verdrag staan twee begrippen centraal: "behoud van de biodiversiteit" en "duurzaam gebruik".

Biodiversiteit

Het woord biodiversiteit rolt niet eenvoudig van de tong. In "Het verdrag inzake het behoud van de biologische diversiteit" wordt het als volgt gedefinieerd (Art. 2):

de **variabiliteit** onder levende organismen van allerlei herkomst, met inbegrip van, onder andere, terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan zij deel uitmaken, dit omvat mede de **diversiteit tussen soorten, binnen soorten en van ecosystemen**.

Variatie dus: tussen soorten (a), binnen soorten (b) en van ecosystemen (c).

- a. Hoe meer planten- en diersoorten je in een gebied aantreft, hoe hoger de biodiversiteit. Maar er is meer.
- b. Hoewel we allemaal tot dezelfde soort behoren, lijken we zelden als twee druppels water op elkaar. We zijn geen identieke kopieën, omdat we verschillend erfelijk materiaal hebben. Hoe meer van die erfelijke varianten je in een groep planten, dieren of mensen hebt, hoe hoger de biodiversiteit.
- c. Planten en dieren (biotische factoren), bodem, water, lucht (abiotische kenmerken) en de wisselwerking tussen al die componenten vormen samen ecosystemen. Het geheel is echter veel meer dan de som van de delen. Planten en dieren passen het milieu immers aan hun noden aan. Denk aan bevers die met hun dammen compleet nieuwe ecosystemen creëren. De omgeving beïnvloedt op haar beurt de planten en dieren. Een dikke pels in koude streken, een lange snavel of tong om stuifmeel uit bloemkelken te zuigen, we kennen allemaal wel voorbeeldjes. Hoe complexer het systeem, of hoe meer systemen je in een bepaald gebied aantreft, hoe hoger de biodiversiteit.

Biodiversiteit behouden is belangrijk en niet enkel omdat planten en dieren mooi zijn. De effecten van bepaalde (milieu)risico's worden door de natuur getemperd. Zo worden kwetsbare kusten beschermd door begroeiende duinengordels, voorkomen meanders overstromingen in woongebieden en spelen planten een belangrijke rol in het voorkomen van erosie. De ecosystemen regelen processen die het leven op aarde mogelijk maken. Ze zorgen voor zuiver water, zetten zonne-energie om in biomassa (= plantenmateriaal). Ze regelen de luchtkwaliteit en het klimaat. Ze verbeteren de bodemvruchtbaarheid en regelen de recyclage van nutriënten. Planten, dieren maar ook eencelligen liggen aan de basis van talrijke industriële processen en leveren ons voedsel, brandstof, vezels en geneesmiddelen. Maar een hoge biodiversiteit heeft ook een eigen schoonheid. Een gebied met veel soorten, enkele zeer zeldzame soorten of een bijzonder ecosysteem heeft voor heel wat mensen een bijzondere aantrekkingskracht. Recreatie en toerisme spelen hier trouwens vaak op in.

Je kan je natuurlijk afvragen of het verdwijnen van een bepaalde plant, een bepaald dier of een bepaalde genetische variant een groot probleem is. Die vraag kunnen we niet met een eenvoudig ja of nee beantwoorden. Het blijft namelijk koffiedik kijken hoe de dingen er binnen honderd, duizend of een miljoen jaar zullen uitzien. Wat we wel zeker weten is dat de dingen veranderen.

Het klimaat verandert in de loop der tijden. Er verschijnen nieuwe ziektes (MKZ, vogelgriep, blauwtong) of er doen zich catastrofes voor (overstromingen, vulkaanuitbarstingen, milieurampen). Daardoor verdwijnen soorten uit een gebied en komt er plaats vrij die andere soorten kunnen innemen. Op zich is daar niets mis mee ... zolang het aantal soorten en ecosystemen groot genoeg blijft. De veranderingen zijn immers niet altijd voorspelbaar. We weten dus ook niet welke soort of variant op een bepaald moment het gepaste antwoord op die **onvoorziene veranderingen** zal bieden! Een groot aantal varianten in de natuur verhoogt echter de kans dat we het juiste antwoord in huis hebben. Landbouwers zijn vertrouwd met dit probleem. Nieuwe ziektes of klimaatsomstandigheden vereisen resistente/aangepaste varianten.

Biodiversiteit behouden is dus investeren in de (onze!) toekomst. Biodiversiteit behouden betekent vooral dat we verstandig met onze natuurlijke hulpbronnen moeten omspringen. Duurzaam dus.

Duurzaam gebruik

In het Verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit (1992) wordt **duurzaam gebruik** als volgt gedefinieerd.

Het gebruik van bestanddelen van de biologische diversiteit op een wijze en in een tempo die niet leiden tot achteruitgang van de biologische diversiteit op de lange termijn, aldus in stand houdend het vermogen daarvan om te voorzien in de behoeften en te beantwoorden aan de verwachtingen van huidige en toekomstige generaties.

Net als andere soorten hebben mensen behoeften. Wij verwachten een kwaliteitsvol en waardig leven te leiden. Bovendien hebben ook de volgende generaties – onze kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen - recht op een dergelijk leven. Dit kan enkel als we de draagkracht – de grens van wat de natuur aan kan - respecteren. Natuur vernieuwt zich weliswaar, maar daar is tijd en plaats voor nodig.

Bij het zoeken naar een duurzame oplossing, houd je rekening met zowel **ecologische**, **economische** als **socio-culturele** aspecten. Die drie aspecten zijn **geen tegengestelden**. Ze beïnvloeden elkaar en ze kunnen met elkaar in conflict komen. Een duurzame oplossing is echter zowel ecologisch, als economisch, als socio-cultureel in orde. Een beheersmaatregel is enkel duurzaam als hij betaalbaar is. Als de mondige burger besluit dat een kippenei slechts zoveel gram dioxine mag bevatten, dan zal de bedrijfsleider zich hierbij moeten neerleggen. Een mooi park in de buurt van je bedrijf kan de productiviteit van je werknemers verbeteren, maar dan moet je wel de nodige ruimte voorzien. En zo kunnen we nog heel wat voorbeelden geven.

1.4 Europese verdragen en initiatieven

Op volgende weblink vind je een overzicht van alle Europese verdragen en richtlijnen die met het behoud van de biodiversiteit te maken hebben: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/s15006.htm>.

De internationale verdragen werden in Europa vooral in de **vogelrichtlijn (1979)** en de **habitatrictlijn (1992)** verankerd. Deze richtlijnen vormen tevens het kader waarbinnen de voorzieningen van het **verdrag van Bern (1981)** worden toegepast. De habitat- en vogelrichtlijn verschaffen bovendien het kader voor de oprichting van een Europees ecologisch netwerk, **Natura 2000 (1992)**.

Het **verdrag van Bonn (1982)** of het “Verdrag inzake de bescherming van migrerende wilde diersoorten”, dat in 1998 aangepast werd, regelt de bescherming van migrerende dieren die minstens een deel van hun levenscyclus in Europa doorbrengen. Dit verdrag mondde uit in een aantal andere verdragen die de bescherming van specifieke soortgroepen regelt.

In 2001 te Gothenburg bleek echter dat er vooral nood was aan concrete doelstellingen. Dit mondde in 2002 uit in “Het 6de milieuactieprogramma van de Europese Gemeenschap (Milieu 2010: Onze toekomst, onze keuze)”. In 2004 werd de “2010 doelstelling” herbevestigd te Malahide en werd tevens in de schoot van het IUCN het “**Countdown 2010-initiatief**” opgestart (www.countdown2010.net). Dit is een Europese oproep aan iedereen om de handen in elkaar te slaan om de achteruitgang van planten en dieren te helpen stoppen. Geen ronkende verklaringen meer, maar concrete doelstellingen en acties. De provincie Limburg en de Limburgse regionale landschappen zijn allen partner van dit initiatief.

1.5 België en Vlaanderen

België ondertekende heel wat internationale en Europese verdragen. Dat verplicht België ertoe de inhoud van deze verdragen in nationale wetgeving om te zetten. België is evenwel een federale staat, waarbij een hele reeks bevoegdheden zijn toegewezen aan de gewesten. Dit is ondermeer het geval voor natuurbehoud. De gemaakte beloftes moeten dus in de Vlaamse decreten en besluiten verankerd worden.

De belangrijkste Vlaamse decreten zijn het **natuurdecreet** en het **bosdecreet**. Belangrijke initiatieven zijn het creëren van natuurreservaten (natuurdecreet), het creëren van een ecologisch netwerk (cf. VEN-afbakening, natuurdecreet), het stimuleren van duurzaam gebruik (criteria duurzaam bosbeheer) en de bescherming van een aantal diersoorten (via het KB van 22 september 1980) en plantensoorten (via het KB van 16 februari 1976). Er is echter nog heel wat werk aan de winkel, aangezien veel decreten nog niet volledig naar uitvoeringsbesluiten werden vertaald. Dit betekent dat op dit moment niet duidelijk is hoe ze toegepast moeten worden.

De aanpak die bij het opstellen van de Vlaamse decreten gebruikt werd, een zeer sterk gestuurde top-down benadering met een beperkt aantal belangengroepen, heeft niet altijd het gewenste resultaat opgeleverd. Onze milieu- en natuurwetgeving is zeer complex. Ze is bovendien over verschillende beleidsniveaus en beleidsdomeinen versnipperd. Een slechte zaak voor de natuur, want erg transparant kan je ze niet noemen. Het Vlaamse gewest kiest momenteel echter steeds vaker voor inspraakmodellen, waarbij een zo ruim mogelijke groep belanghebbenden (stakeholders) geraadpleegd wordt. Dat is alvast een stap in de goede richting.

In tabel 1.2 geven we een overzicht van hoe België zijn afspraken in nationale wetgeving heeft gegoten.

Verdrag	België/Vlaanderen
Verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit	Decreet van 19 maart 1996 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake biologische diversiteit en van de bijlagen I en II, gedaan te Rio de Janeiro op 5 juni 1992" (BS 24/5/96)
Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde uitheemse dieren en planten (CITES)	Ondertekend door België in 1983, van toepassing in België sinds 1984.
RAMSAR	Ondertekend door België op 5 juni 1992
World heritage convention (WHC)	Ondertekend door België in 1996
Verdrag van Bern – ‘Verdrag inzake behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu’	Wet van 20 april 1989 houdende goedkeuring van het verdrag inzake behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieu in Europa en van de Bijlagen, I, II, III en IV, opgemaakt te Bern op 19 september 1979 (BS 29/12/90, Bijlage I gewijzigd in BS 15/6/91)
Verdrag van Bonn – ‘Verdrag over de bescherming van migrerende wilde diersoorten’	Wet van 27 april 1990 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake bescherming van trekkende wilde diersoorten en van de Bijlagen I en II, opgemaakt te Bonn op 23 juni 1979 (BS 29/12/90)
Habitatrichtlijn(1992)/Vogelrichtlijn (1979)/Natura2000/ Ramsar Conventie	Decreet van 19 juli 2002 houdende wijziging van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, van het bosdecreet van 13 juni 1990, van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, van de wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van wet zoals aangevuld door de wet van 11 augustus 1978 houdende bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse gewest, van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen en van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd bij KB van 16 maart 1968 (BS 31/10/02)

Tabel 1.2 Overzicht van de wijze waarop de internationale verdragen in de Belgische of Vlaamse wetgeving verankerd werden.

1.6 Limburg

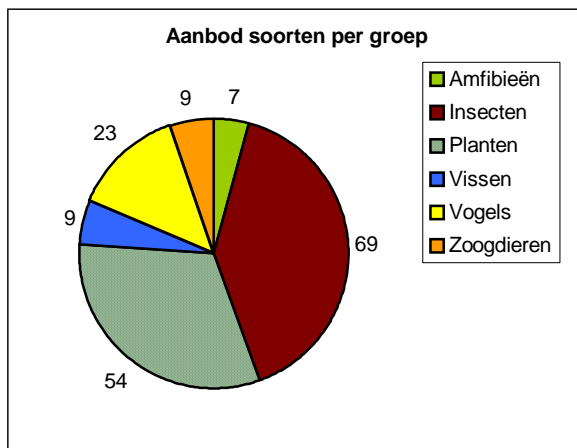
De provincie Limburg voert sinds 1991 een soortgericht natuurbeleid, vooral via de werking van de Limburgse Koepel voor Natuurstudie (LIKONA), die zich bezighoudt met het bestuderen van de Limburgse flora en fauna, het publiceren van de onderzoeksresultaten en het opzetten van opleidingen voor mensen die zich voor natuur interesseren. Al die kennis wil de provincie nu in praktijk omzetten. In haar "Milieubeleidsplan provincie Limburg 2004-2008" engageert de provincie zich in project 3 "Soortgericht Natuurbeleid" om de typisch Limburgse soorten te behouden en te versterken. Het GALS-project is een van de manieren waarop de provincie haar beloftes nakomt. Het bijzondere aan Limburg is dat een aantal van de nodige overlegplatforms hier al meer dan tien jaar bestaat.

De Limburgse regionale landschappen hebben in dit project ook een belangrijke rol te spelen. Ze hebben de nodige flexibiliteit en slagkracht om opdrachten snel uit te voeren en zijn een belangrijke schakel naar de gemeenten.

1.7 Limburgse soorten

In 2003 gaf de provincie Limburg het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) de opdracht te onderzoeken welke soorten typisch zijn voor de provincie Limburg. Die selectie gebeurde op basis van gegevens die o.a. door de vrijwilligers van LIKONA verzameld werden.

Een 'typisch Limburgse soort' is een soort waarvan minstens 33% van de bezette Vlaamse IFBL- of UTM-hokken in Limburg liggen en die de status 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar' heeft op een Vlaamse Rode Lijst (Colazzo & Bauwens, 2003). Soorten dus die voornamelijk of zelfs uitsluitend in de provincie Limburg gevonden worden. In totaal werden 171 soorten - verdeeld over zes groepen - als typisch voor Limburg geïdentificeerd.

Figuur 1.1 Verdeling van de Limburgse soorten over de verschillende groepen.

1.8 Het project

Doelstelling

De hoofddoelstelling van het GALS-project is het behouden en waar mogelijk versterken van de typisch Limburgse soorten. Dit project wil de nodige overlegstructuren opzetten om samen met alle betrokkenen in de gemeenten tot een goede taakverdeling te komen. De acties kunnen zo efficiënt aangepakt worden.

Onze partners zijn op de eerste plaats de gemeenten. Maar ook andere organisaties die met natuur bezig zijn (bijvoorbeeld terreinbeherende organisaties, VLM, Agentschap voor Natuur en Bos, cel NTMB) vragen we een handje toe te steken. We hebben eveneens de ambitie mensen uit andere beleidsdomeinen - zoals landbouw, industrie en KMO, ruimtelijke ordening, toerisme - bij het natuurbehoud te betrekken. Planten en dieren respecteren immers geen grenzen. Het projectbureau speelt hier een belangrijke rol als facilitator en moderator.

Via de adoptie van een soort willen we de betrokkenheid van de inwoners van de gemeente bij de bescherming van de soort, zijn/haar leefgebied en de natuur in zijn algemeenheid verhogen. Een dier of plant adopteren spreekt immers tot de verbeelding. We streven ernaar dat de inwoners van de gemeenten de soort als een deel van hun eigen streekidentiteit gaan beschouwen (cf. een "streekproduct"). Via het verhaal van deze soort geven we de Countdown 2010-doelstelling een concrete invulling. Het project laat zien dat een gemeente en de bevolking door kleine maatregelen wel degelijk een verschil kunnen maken voor de geadopteerde soort.

De acties zullen tevens aantonen dat mooie natuur inkomsten kan genereren voor de inwoners van de gemeente (via o.a. recreatie, educatie) en de kwaliteit van de leefomgeving zal verhogen. Dit laatste kan onrechtstreeks ook tot verhoogde inkomsten leiden (vb. via een stijging van de grondprijzen, een betere vermarktbaarheid van streekproducten, een verbetering van de gezondheid).

Dit alles moet uitmonden in een effectief soortgericht natuurbeleid dat door alle inwoners van de gemeente gedragen wordt.

In 2010 evalueren we of deze doelstellingen bereikt zijn. Dit project moet tot een toename van de geadopteerde soort en een grotere betrokkenheid van de bevolking leiden.

Werkingsstructuur

Het project wordt uitgevoerd door een projectbureau dat bestaat uit een projectcoördinator, een administratieve kracht en vier projectpromotoren. De vier projectpromotoren werken vanuit de regionale landschappen en vormen de schakel met de gemeenten. De coördinator en de administratieve medewerkster hebben hun werkplaats op het Provinciaal Natuurcentrum van de provincie. Het dagelijks bestuur – de gedeputeerde van leefmilieu, de directeurs van de regionale landschappen en het provinciaal natuurcentrum – controleert en keurt de handelingen van het projectbureau goed.

Daarnaast zijn er nog twee adviesgroepen.

- Het begeleidingscomité bestaat uit personen met technisch-wetenschappelijke deskundigheid. Dit zijn mensen van LIKONA, vertegenwoordigers van terreinbeherende organisaties, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, vertegenwoordigers van het INBO en academici. Zij geven technisch-wetenschappelijk advies. Zo kreeg het begeleidingcomité de vraag voorgelegd of de soorten die door een bepaalde gemeente voor adoptie voorgesteld werden, ecologisch relevant waren. Ze gaven ook suggesties omtrent de inhoud van de actieplannen.
- De stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeentebesturen, de toeristische sector, terreinbeherende verenigingen en natuurbeherende overheden. Ze evalueren de methoden die in het project gebruikt worden en geven suggesties voor eventuele bijsturing. Ze fungeren tevens als doorgeefluik naar de andere mensen in de gemeente die bij het soortgericht beleid betrokken zijn.

Methode

We vroegen alle Limburgse gemeenten een typisch Limburgse soort te adopteren. Een “foster-parents plan” voor onze planten en dieren zeg maar. Niet zo maar een soort maar een soort die nood heeft aan bescherming. Een soort die de gemeente kan beschermen en een soort waarmee de gemeente zich kan identificeren.

Geen eenvoudige opdracht. We hebben de gemeente en inwoners dan ook zo snel mogelijk bij de keuze betrokken. Zo werd de schat aan natuurkennis bij de plaatselijke bevolking en besturen ten volle meegenomen in het project.

We vonden zelfs een heuse “Gemeentelijke Soortentabel” uit, een tabel waarin per gemeente alle Limburgse soorten (Colazzo & Bauwens, 2003) opgelijst werden (zie bijlage 1). Elk van die soorten kreeg a.d.h.v. negen criteria punten. Die criteria waren heel verschillend en zorgden dan ook voor heel wat discussie. Deze criteria staan in de linkerkolom van de tabel in bijlage 1. Per soort werden al die punten opgeteld zodat per soort een score berekend kon worden. Die scores staan in de laatste rij van de tabel in bijlage 1.

Op basis van deze tabel bepaalde elke gemeente welke soort(en) het meest in aanmerking kwam(en) voor adoptie. In vele gevallen waren dit de soorten met de hoogste score. Als geen enkele andere gemeente geïnteresseerd was in de gekozen soort, werd deze aan de gemeente toegewezen.

Als bleek dat een zelfde soort in meerdere gemeenten op de eerste plaats stond, gaf het begeleidingscomité een advies waarin kort werd aangegeven in welke gemeente een adoptie de meeste mogelijkheden bood. Ze suggereerden ook alternatieve soorten. Dit advies werd dan aan de verschillende gemeenten voorgelegd, waarna samen met de gemeente naar een oplossing gezocht werd. De gemeente bepaalde echter finaal zelf of ze mee in het project stapte en welke soort ze adopteerde. Het engagement van de gemeente werd via een intentieverklaring, die op het college van burgemeester en schepenen werd goedgekeurd, vastgelegd. Deze procedure werd geëvalueerd (Lemmens, 2007).

Voor de geadopteerde soort werd vervolgens een actieplan opgesteld. Dat hou je momenteel in je handen. Dit plan kwam via een participatieve methode tot stand. Participatie is een evenwichtsoefening tussen ondersteuning en respect voor de kennis en inbreng van lokale partners. Een belangrijke taak voor de provincie en de regionale landschappen. De lokale besturen zijn goed geplaatst om die afspraken naar concrete acties op hun grondgebied te vertalen.

Het actieplan bevat een ecologisch luik waarin een aantal acties die de soort ten goede komen wordt uitgewerkt. We streven niet naar volledigheid maar geven eerder een aantal suggesties. Hierbij besteden we vooral aandacht aan de rol die de gemeente in het soortgerichte natuurbehoud kan spelen. Welke acties kan een gemeente zelf uitvoeren of hoe kan de gemeente initiatieven van bewoners ondersteunen of zelfs stimuleren (via bijvoorbeeld subsidiereglementen of het verstrekken van informatie). We besteden eveneens aandacht aan de instrumenten waar de gemeente over kan beschikken (beheersovereenkomsten, samenwerkingsovereenkomst, VLM-subsidies).

Daarnaast is er een luik sensibilisatie en educatie. De gemeente is immers een belangrijke schakel naar de lokale bevolking en kan hier een sleutelrol spelen. De gemeenten hebben eveneens heel wat ervaring in huis inzake communicatie naar de lokale bevolking. Die ervaring willen we gebruiken.

Omdat we willen weten of we onze doelstellingen bereiken, is er eveneens een luik monitoring. In dit onderdeel beschrijven we methoden om na te gaan of de soort er al dan niet op vooruit is gegaan (meer vindplaatsen, meer geschikt leefgebied). We zullen ook nagaan welke en hoeveel acties de gemeente op het getouw heeft gezet om de geadopteerde soort te helpen.

Via het principe van “hart-hoofd-hand” willen we een positieve spiraal starten en steeds meer mensen betrekken bij de bescherming van hun Limburgse soort. Pas als je mensen in contact brengt met hun geadopteerde soort en het landschap waarin zij leeft, gaan ze de soort in hun **hart** dragen. Mensen die de soort in hun hart dragen, willen er meer over weten: waarom is die zo speciaal? Wat kunnen we ervoor doen? In ons **hoofd** verzamelen we kennis, weetjes en ideeën om de soort te beschermen. En dan kunnen we tot actie overgaan. Mensen die zich betrokken voelen bij de soort, willen hier **zorg** voor dragen en de handen uit de mouwen steken.

Financiering

Dit adoptieproject maakt deel uit van een groter geheel, namelijk het Doelstelling 2-programma van de Europese Commissie. Het Doelstelling 2-programma houdt in dat aan achterstandsregio's middelen worden toegekend via het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Grote delen van Limburg zijn als Doelstelling 2-regio aangeduid. De provincie Limburg voorzag bovendien in haar begroting een extra budget om ook in niet Doelstelling 2-gebieden aan de slag te kunnen gaan, zodat het project gebiedsdekkend werd.

Eén van de doelstellingen van het GALS-project is de promotie van de typisch Limburgse identiteit via de adoptiesoort.

Een recente studie, die “Birdlife International” uitvoerde voor de EU, toont aan dat een aantrekkelijke natuur en leefomgeving voor nieuwe werkgelegenheid kan zorgen. Via de promotie van de eigen streekidentiteit (branding) kan er een markt voor streekproducten gecreëerd worden, die bij de lokale horeca verkocht worden. Europeanen zijn bovendien bereid heel wat geld neer te tellen om een zeldzame of interessante soort te zien (vb. vogelkijken). Mits een goede planning kunnen de inkomsten dienen voor het beheer van de natuurgebieden en de uitwerking van een duurzaam toerisme. Hierbij kunnen sociaal kwetsbare groepen ingezet worden. Voldoende open ruimte heeft ook een positieve invloed op de volksgezondheid (vb. meer beweging = minder problemen met zwaarlijvigheid/minder problemen met stress).

Deze relatie “natuur als troef voor meer werkgelegenheid” is de insteek die gebruikt werd om deze steun van Europa te bekomen (provincie Limburg, Internationale samenwerking, 2006). Zestig procent van de financiering komt van de provincie Limburg en veertig procent van Europa.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

2 Grote weerschijnvlinder

2 Grote weerschijnvlinder

Dit hoofdstuk is gebaseerd op Emmeth & Heath (1989), Bink (1992), Wynhoff et al. (1992), Thomas (1995), Weidemann (1995), Maes & Van Dyck (1999), Tolman & Lewington (1999), van Swaay & Warren (1999), Vanreusel et al. (2002), Colazzo & Bauwens (2003), Gorissen et al. (2004).

2.1 Motivatie voor de soortkeuze

In de gemeentelijke soortentabel van Kinrooi heeft de grote weerschijnvlinder de hoogste score, gevolgd door het spiegeldikkopje. Volgens de gemeentelijke soortentabel kwam het spiegeldikkopje alleen nog maar in de gemeente Kinrooi voor. De gemeente wilde deze unieke soort dan ook adopteren. Maar bij navraag bleek dat het spiegeldikkopje ondertussen was uitgestorven in Kinrooi en dus ook in Vlaanderen. De meest logisch stap was dan ook om de grote weerschijnvlinder te adopteren. Deze soort komt in Limburg enkel voor in de vochtige bossen van Kempen-Broek. Kinrooi heeft nog heel wat van deze vochtige bossen (o.a. Stamprooierbroek) die het leefgebied voor de grote weerschijnvlinder vormen. Naast de aanwezigheid van heel wat intact leefgebied zijn er ook nog mogelijkheden naar het verbinden van leefgebieden en het ontwikkelen van nieuw leefgebied. Deze acties kunnen de leefbaarheid van de lokale populatie verhogen. Het versterken van de populatie op het grondgebied van Kinrooi kan ook buiten de gemeente gunstige effecten hebben. Zo kan een goede verbinding van de leefgebieden binnen en buiten Kinrooi bijdragen tot een betere uitwisseling op regionale schaal en aldus tot een versterking van een regionale metapopulatie. Kinrooi heeft dus een belangrijke rol te vervullen voor deze vlinder.

2.2 Beschrijving van de grote weerschijnvlinder

Kenmerken

De grote weerschijnvlinder is met zijn spanwijdte van 70-92 mm een van onze grootste inheemse dagvlinders. De vleugels zijn diep donkerbruin. Bij de juiste lichtinval hebben de vleugels van de mannetjes een blauwachtige glans. Over de achtervleugel loopt een witte band, de voorvleugels hebben witte vlekken. De onderzijde van de vleugels is oranje en wordt lichter naar de basis toe. Op de onderzijde van de voorvleugel bevindt zich een oogvlek. De beide geslachten verschillen in algemene bouw niet sterk van elkaar, de bovenzijde van de vleugels van de vrouwtjes is iets lichter en mist glans. Vlinders in vlucht lijken soms lichtbruin.

De rups is groen, spoelvormig en heeft twee opvallende hoorntjes op de kop. De volgroeide rups is 35-40 mm lang. De pop is 30-35 mm lang en 12-15 mm breed, lichtgroen en lijkt sterk op de onderzijde van een wilgenblad.

Figuur 2.1 Grote weerschijnvlinder (foto: Joep Fourneau).

Leefgebied

De soort komt vooral voor op open plekken in bossen en in complexen van samenhangende bosjes in beekdalen. In de lage landen gaat het vooral om oude, vochtige loofbossen en wilgenbroekbossen. Thomas (1995) meldt op basis van Britse gegevens dat een bos minstens 50 ha groot moet zijn opdat een gesloten populatie voldoende groot is om vele jaren te overleven. Voor een echte leefbare netwerkpopulatie wordt 250 ha als ondergrens voor een minimaal noodzakelijke oppervlakte gehanteerd.

Er werd nog geen mobiliteitsonderzoek van de grote weerschijnvlinder uitgevoerd. Er wordt aangenomen dat de soort de capaciteit heeft om meerdere kilometers te overbruggen. Grote open gebieden worden gemedend en houtwallen en bosranden worden gevolgd. Bovendien zijn er in Groot-Brittannië naast verplaatsingen langs houtkanten tussen bosgebieden, ook observaties van vluchten doorheen meer open landschappen.

De volwassen vlinders drinken zelden nectar (alleen wijfjes), maar drinken honingdauw, sappen van bessen en bloedende bomen (in Stamprooierbroek waargenomen op afgezaagde Amerikaanse eiken). Andere voedselbronnen zijn uitwerpselen, kadavers, rottende materialen en mineralen uit modder.

De aanwezigheid van vocht is een belangrijke vereiste. Vooral tijdens de vliegtijd zijn ongeveer alle terreinen vochtig. Boomkruinen moeten voldoende licht op de kruin en zijflanken van de kruin kunnen opvangen omdat daar de mannetjes hun territorium opzetten.

Wilgen zijn de belangrijkste waardplanten, voornamelijk geoorde wilg (*Salix aurita*), grauwe wilg (*S. cinerea*) en boswilg (*S. caprea*). Wilgen van de genoemde soorten in de halfschaduw zijn de noodzakelijke voedselplanten voor de rupsen. Andere aspecten die voor de rupsen of andere juveniele stadia van belang zijn, werden nog niet onderzocht.

Levenscyclus

De grote weerschijnvlinder vliegt meestal in één generatie. Onder bijzonder goede omstandigheden kan soms een tweede generatie uitsluipen. De vliegperiode loopt van eind juni tot begin augustus en heeft een piek tussen 1 en 20 juli. De volwassen vlinders leven gemiddeld 22 (15-30) dagen.

Overwintering gebeurt in het derde larvale stadium. De rupsen spinnen een zijden omhulsel voor de overwintering begint en hechten zich vast in de vork van een twijgje van de waardplant. De rups sluipt uit het ei na gemiddeld 14 (8-18) dagen. De rupsen leven 300-330 dagen en het popstadium duurt gemiddeld 18 (13-22) dagen.

De volwassen vlinders zijn niet zo gemakkelijk waar te nemen. Ze worden meestal gezien tijdens langzame glijvluchten tussen bomen maar ze kunnen ook krachtig en snel vliegen. In tegenstelling tot de wijfjes dalen mannetjes regelmatig af tot op de grond. Mannetjes vestigen territoria rond opvallende bomen in het landschap. Hierop hebben ze een favoriete uitvalsbasis waarnaar ze vaak terugkeren. De boomsoort doet weinige ter zake. Als een maagdelijk wijfje langs een territorium vliegt, wordt ze snel door het mannetje opgemerkt en benaderd. Een paringsbereid vrouwtje leidt het mannetje dan naar een plekje hoog in het kroondak (tot op meerdere honderden meters van het territorium) waar de paring plaatsvindt.

Eieren worden individueel afgezet op de bovenzijde van een wilgenblad aan de schaduwzijde van de boom. Dit gebeurt vooral tijdens het midden van de dag. Wijfjes vertonen typisch pendelgedrag tussen het bezoeken van waardplanten in de schaduw en het opwarmen op een zonnige plek in de boomkruin.

Over de populatiegrootte van de grote weerschijnvlinder is niet veel bekend. De soort wordt in de regel in zeer lage aantallen waargenomen, wat niet representatief hoeft te zijn voor de werkelijke aantallen.

Bedreigingen

Té intensieve bosbouw, verdwijnen van mantel-zoom vegetaties, dichtgroeien van open en halfopen plekken in het bos en fragmentatie van bosrelicten door verwijderen van bomenrijen, en ontwatering van vochtige bossen kunnen als belangrijkste oorzaken worden gezien voor de achteruitgang van de vlinder.

Mogelijk negatieve impact van grootschalig gebruik van pesticiden in het leefgebied van de vlinder dient nader onderzocht te worden.

Verspreiding

Europa

De grote weerschijnvlinder heeft een holarctische verspreiding en komt in Europa voor van noord-Spanje tot Denemarken en van zuid-Groot-Brittannië tot in centraal Rusland. Hij ontbreekt dus in het grootste deel van het mediterrane gebied en van Scandinavië. Zijn areaalgrens is onder invloed van klimaatverandering recent naar het noorden verschoven.

In veel Europese landen gaat de soort achteruit. Vooral in Nederland, Oostenrijk en Hongarije is deze trend het sterkst, maar ook in België, Groot-Brittannië, Letland en Slovenië is er een sterke achteruitgang. In Scandinavië en Rusland breidt de grote weerschijnvlinder zich uit. De soort was vroeger zeldzaam in Vlaanderen, maar is nu zeer zeldzaam.

Vlaanderen

De verspreiding in Vlaanderen is beperkt tot de bossen rond Brussel en Leuven en het noordoosten van de provincie Limburg.

Figuur 2.2 Verspreiding van de grote weerschijnvlinder in Vlaanderen (gegevens vlinderwerkgroep Natuurpunt).

Status

Op de Rode Lijst van Vlaanderen staat de grote weerschijnvlinder genoteerd als bedreigd, op de Belgische Rode Lijst als achteruitgaand en op de Europese Rode Lijst als niet bedreigd. De soort geniet geen wettelijke bescherming.

Beschermingslijst	status
IUCN	
Rode Lijst Vlaanderen	Bedreigd
Rode Lijst België	Achteruitgaand
Rode Lijst Europa	Niet bedreigd

Tabel 2.1 Wettelijke status van de grote weerschijnvlinder.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

3 Toestand in de gemeente

3 Toestand in de gemeente

3.1 Beschrijving/ situering van de gemeente

De belangrijkste natuur- en landschapswaarden in de gemeente bevinden zich in twee onderscheiden Grote Landschappelijke Eenheden: de Maasvallei in het oosten en het Kempen-Broek in het westen. Het open landschap tussen deze twee entiteiten (in de driehoek Ophoven-Molenbeersel-Neeritter) is gelegen op het zand-lemige, breed uitwaaiierend Midenterras van de Maasvallei en is, mede door een modern bevoeiingsysteem, een intensief tuinbouwgebied waar de natuurwaarden beperkt zijn tot de Itterbeek, bermen en bosjes en sterk gedegeneerde poelen of vennen zoals (ten noorden van Molenbeersel) het Breiven, Brandven, Meerven, Vlasven, Bosven, enz.

Maasvallei

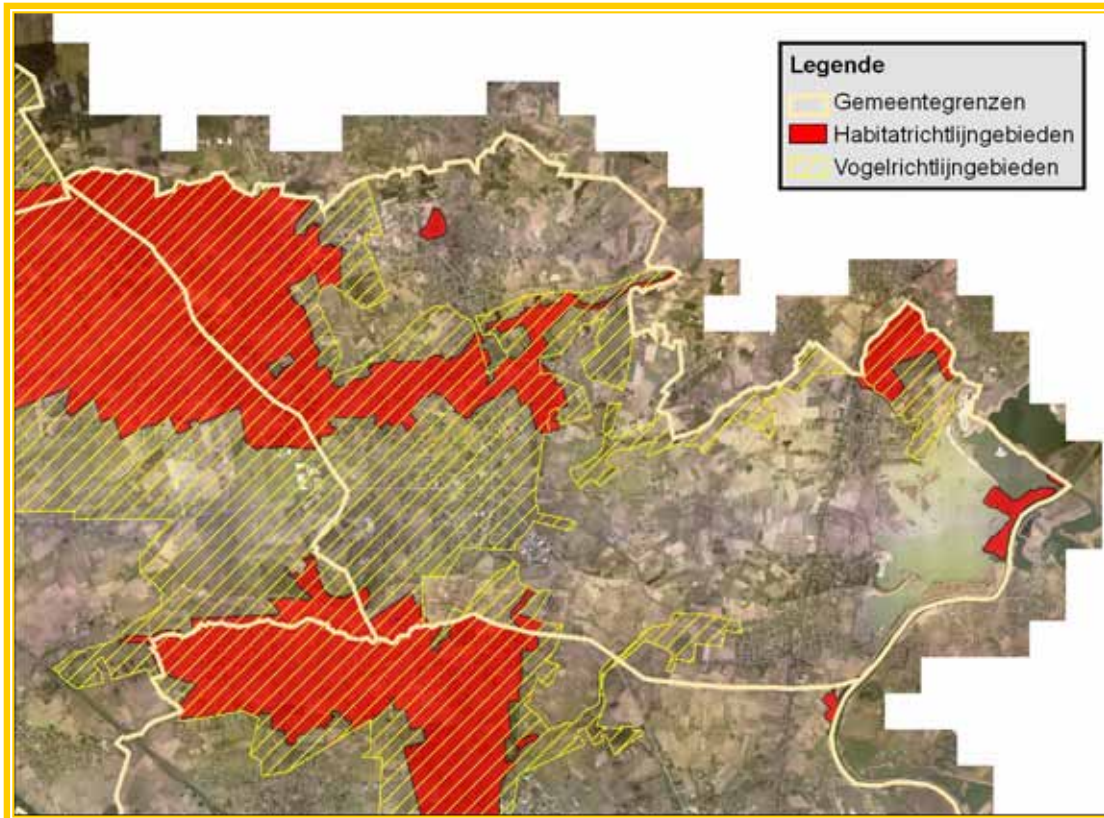
De overgang van het Midenterras naar het Laagterras en het huidige winterbed van de Maas verloopt betrekkelijk bruusk. Aan de voet van deze steilrand stroomt de Witbeek die een belangrijk natuurverbindend element vormt. Grote delen van het winterbed zijn ten behoeve van de grindwinning vergraven en deels heraangevuld. Op deze grote waterplassen is er veel waterrecreatie. In de noordelijke delen die niet voor recreatie zijn aangewezen, ontwikkelt zich een nieuw type van relatief dynamische natuur, die door gepast natuurbeheer (inzet van grote grazers) tot een bijzonder type riviernatuur kan evolueren. De belangrijkste kerngebieden die, naarmate de grindwinning en de daarop volgende herstructurering vordert, alsmaar meer één geheel gaan vormen, zijn Koningssteen, Kollegreend en de zogenaamde 'Kleizone'.

Uniek voor het hele Maasland is het hiervan ten noordwesten gelegen 'Vijverbroek'. Dit is een monumentale fossiele riviermeander met verlandingsituaties in uiteenlopende stadia van ontwikkeling, met een rijk gestructureerd broekbos als climax.

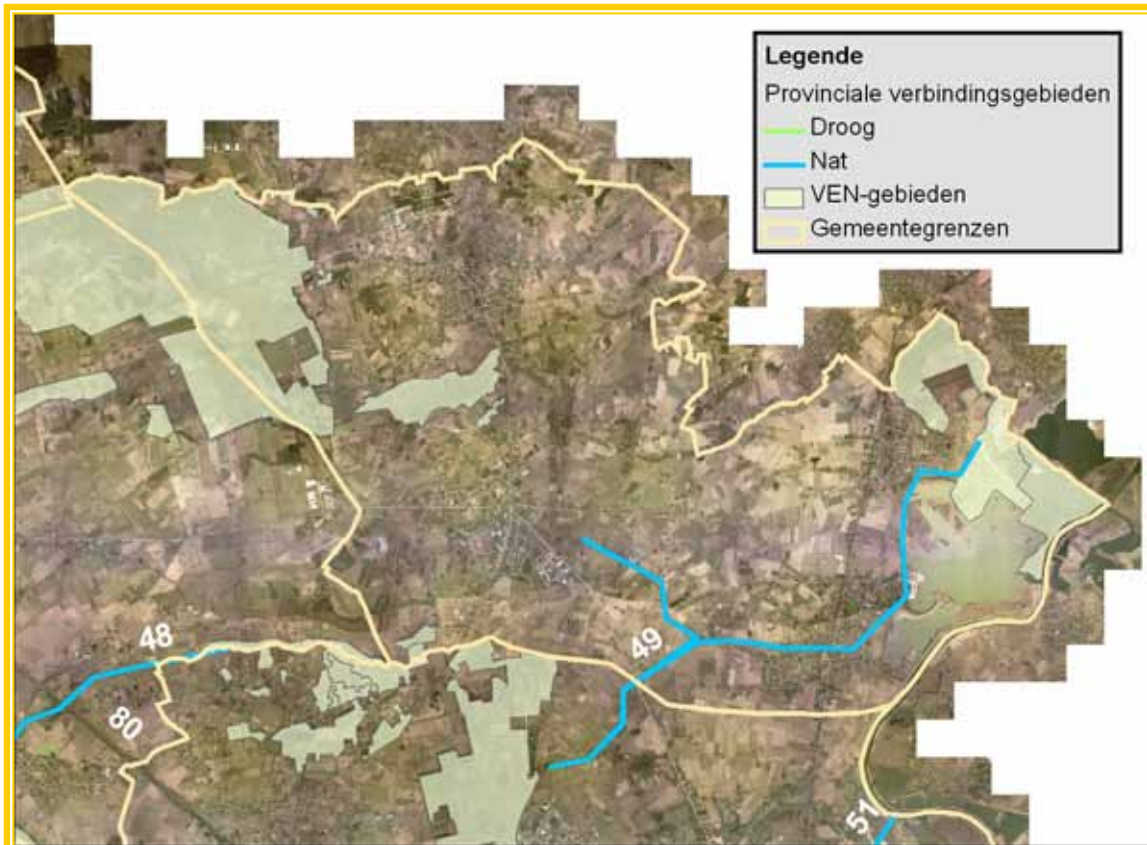
Kempen~Broek

Met het 'Stamprooierbroek' bevindt zich in Kinrooi één van de kerngebieden van het Kempen~Broek. Het sluit naadloos aan op het vijvercomplex van het Mariahof (Bree), het gevarieerde landschap van de Sint-Maartensheide (Bree) en de bossen van het Grootbroek en gaat over in het herstelde vijvercomplex van de Zig en de bossen van de Goort. Daarmee is het één van de grootste natuurentiteiten in Vlaanderen, tevens 'stiltegebied' met een opmerkelijke landschappelijke gaafheid. Hoewel door kanalisering, omlegging, verdieping,... van beken de oorspronkelijke hydrologie verstoord is, bleef het uitermate waterrijke karakter bewaard. Heel wat herstelprojecten versterken dit open moeraskarakter. Structuurrijke eikenbossen, bloemrijke hooilanden met poelen, heiderelicten op hogere en dus drogere zandkoppes, rietkragen en vijvers,... wisselen elkaar af.

VEN- en habitatrictlijngebieden bevinden zich in het noordwesten van de gemeente en omvatten belangrijke vochtige bosgebieden zoals Stamprooierbroek, Grootbroek, Urlobroek, enkele privé-bossen en De Zig. Ook aan de Maas, in het oosten van de gemeente bevinden zich VEN- en habitatrictlijngebieden. De provinciale natte natuurverbinding nr. 49 verbindt Kempen~Broek met de Maasvallei via de Abeek en de Witbeek.

Figuur 3.1 Vogel- en habitatrichtlijgebieden in de gemeente Kinrooi.

Figuur 3.2 VEN-gebieden en provinciale verbindingengebieden in de gemeente Kinrooi.

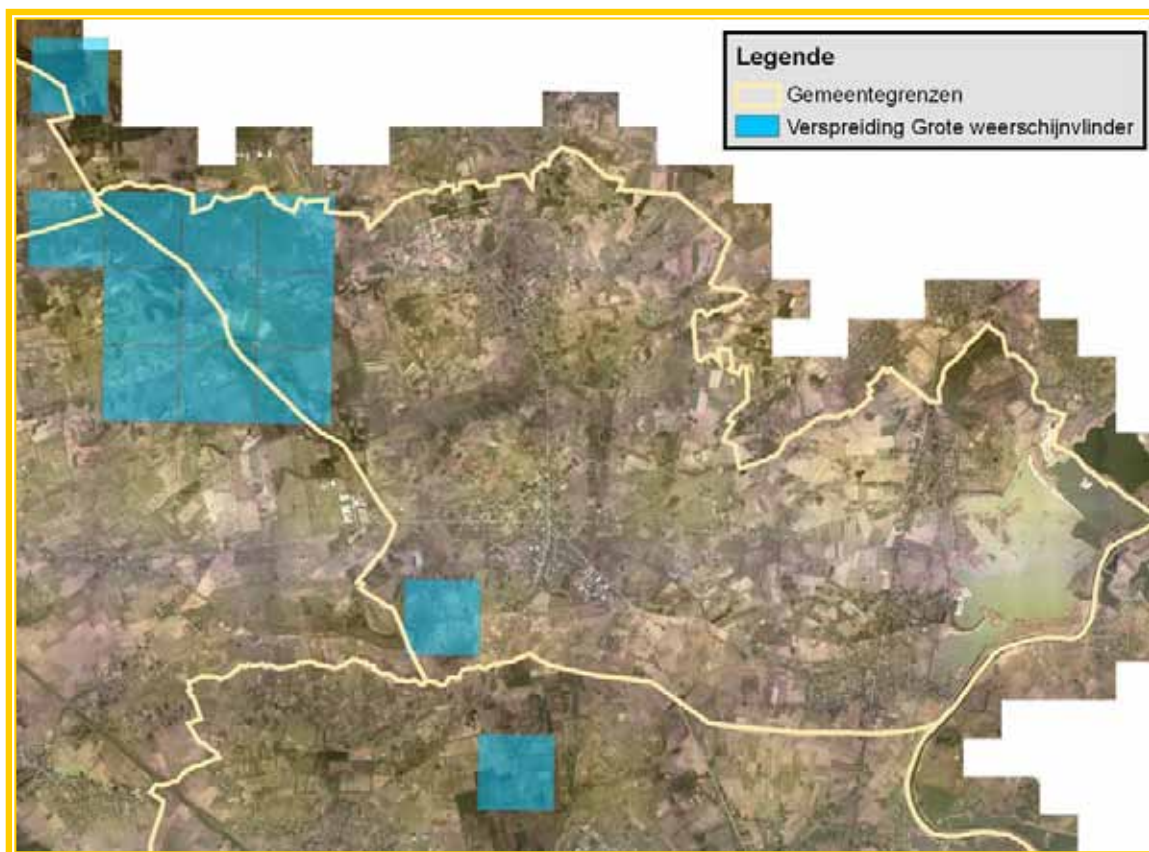
3.2 Grote weerschijnvlinder

Huidige verspreiding in de gemeente Kinrooi

De volwassen vlinders zijn niet gemakkelijk waar te nemen. Daardoor wordt de talrijkheid van de soort in de regel onderschat. De vlinder wordt jaarlijks op verschillende plaatsen in de gemeente waargenomen. De hoogste aantallen worden gezien in het Stamprooierbroek. De overige gebieden waar de vlinder werd waargenomen zijn: het natuurgebied Grootbroek, omgeving Urlobroek-Le Grand, omgeving Woutershof, De Zig en de omgeving van het Batven. Waarschijnlijk gaat het over twee populaties: een grote populatie in het noorden van de gemeente en een wat kleinere in het grensgebied met de gemeente Maaseik.

De soort komt in de gemeente voor op open plekken in bossen en in complexen van samenhangende bosjes in beekdalen. Het gaat vooral om oude, vochtige loofbossen en wilgenbroekbossen.

Wegens de moeilijke vindbaarheid van de soort zijn voor een inschatting van de toestand in de gemeente zowel de waarnemingen van de soort van belang als een inschatting van de geschiktheid van de bossen voor de vlinder.

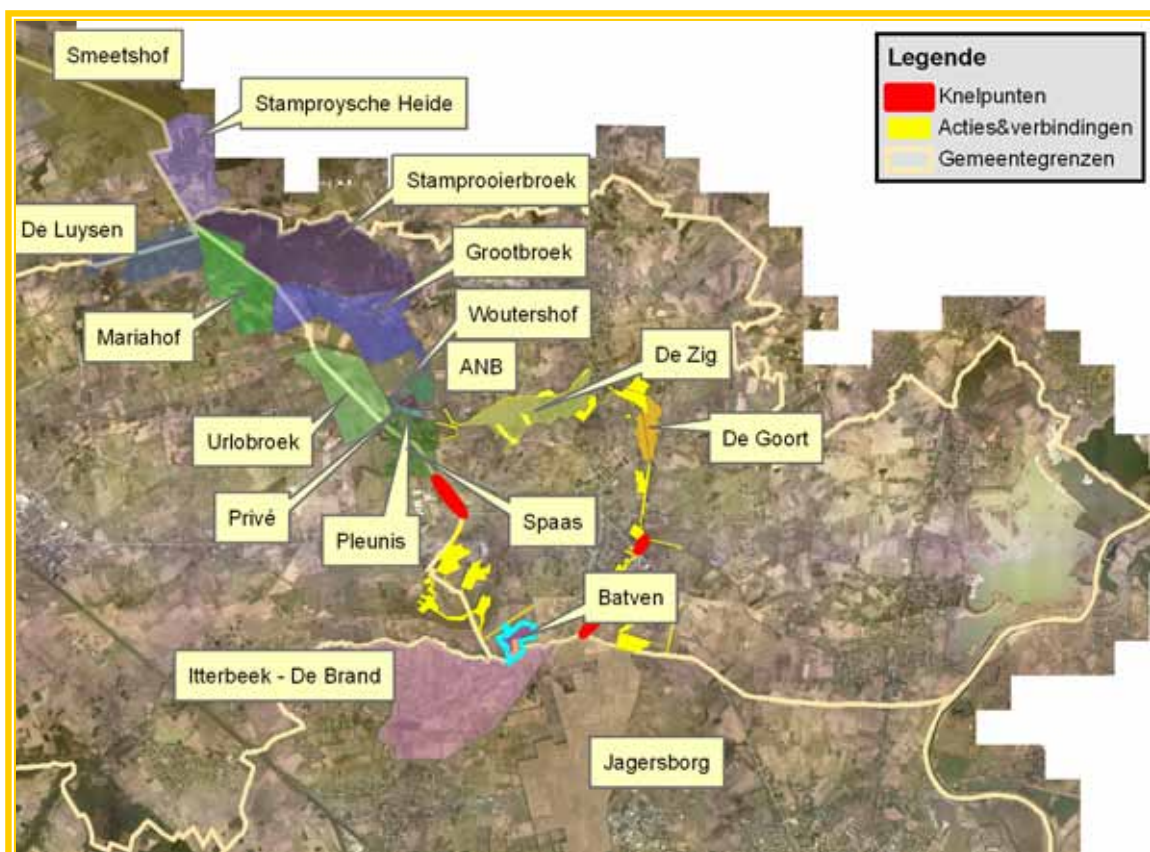
Figuur 3.3 Voorkomen van de grote weerschijnvlinder in Kinrooi.

Kansen en problemen in de gemeente

Heel wat boscomplexen binnen de gemeente zijn voldoende groot (>50ha) om populaties op lange termijn te laten overleven. De soort is dan ook op meerdere plaatsen in de gemeente aanwezig. Een eerste stap is het plaatselijk verbeteren van de leefomstandigheden en het uitbreiden van de bestaande leefgebieden.

Men vermoedt dat de vlinder beschikt over een behoorlijke mobiliteit, vooral indien de vlinder zich tussen bosgebieden kan verplaatsen langsheen landschapselementen zoals hagen, bomenrijen, parklandschappen, tussenliggende bosjes en verspreide grote bomen. De meeste boscomplexen zijn redelijk goed met elkaar verbonden, maar toch zijn er enkele knelpunten.

Door te werken aan de verbetering van de huidige boscomplexen en corridors in combinatie met het oplossen van de knelpunten in de corridors, kan gekomen worden tot een duurzame netwerkpopulatie.

Figuur 3.4 Situering van de verschillende gebieden, corridors en knelpunten. Elk gebied heeft een andere kleur (niet opgenomen in de legende).

Belangrijkste kerngebieden

Op het grondgebied van Kinrooi zijn het belangrijkste kerngebieden voor de grote weerschijnvlinder de natuurgebieden Stamprooierbroek en Grootbroek.

De andere gebieden die in dit hoofdstuk worden besproken, zijn mogelijke leefgebieden die in de huidige situatie suboptimaal zijn, maar mits herstelbeheer kunnen uitgroeien tot geschikt voortplantingsgebied. Op dit moment vormen ze dus reeds een belangrijke schakel in het populatienetwerk van de soort: omgeving Urlobroek-Le Grand, omgeving Woutershof, gronden Spaas, gronden Pleunis en Speelbos ANB, natuurreservaat De Zig en De Goort.

Stamprooierbroek

Het natuurgebied Stamprooierbroek is in eigendom en beheer van het Limburgs Landschap. Het is gelegen in het noordwesten van de gemeente en wordt omringd door andere natuurgebieden die eveneens geschikt zijn, met name het Mariahof en De Luysen in het westen (grondgebied Bree) en het Grootbroek in het zuiden.

Het gebied is zeer geschikt leefgebied voor de grote weerschijnvlinder. De vegetatie bestaat voornamelijk uit elzenbroekbossen, vochtige loofbossen, kleinschalige hooilanden en wilgenstruweel. De kleinschalige hooilanden fungeren als open plekken in het bos. Bruidsbomen worden onder andere gevormd door opvallende bomen in de verschillende bostypes en ook door verspreid staande eiken in de hooilanden. Ook wilg is hier in verschillende leeftijden, groeivormen en standplaatsen aanwezig. Doordat sommige open terreinen beheerd worden via extensieve begrazing zijn er veel goed ontwikkelde mantel- en zoomvegetaties aanwezig. De aanwezige variatie maakt dat voor de vlinder noodzakelijke hulpbronnen op korte afstand van elkaar aanwezig zijn. De uitgestrektheid van het gebied vormt een garantie voor de duurzaamheid van een gezonde vlinderpopulatie. De vochtige paden en de uitwerpselen van de grazers kunnen gebruikt worden als mineralenbron. De grote weerschijnvlinder wordt in het gebied jaarlijks waargenomen. In dit gebied zijn geen belangrijke wijzigingen nodig in het beheer om het geschikt te houden voor deze vlinder.

Grootbroek

Het natuurgebied Grootbroek is een integraal bosreservaat van het ANB. Het is gelegen in het noordwesten van de gemeente en grenst aan het Stamprooierbroek. De grens van de twee gebieden wordt gevormd door de Lossing. Voor de vlinder vormt deze beek geen barrière. In het zuiden grenst het gebied aan het Urlobroek. Het gebied bestaat uit een gevarieerd loofbos met veel dreven en een kapvlakte. Een aanzienlijk deel van de bossen en dreven bestaat momenteel uit populieren. De bossen zijn droger dan die van het Stamprooierbroek.

Het gebied vormt een geschikt leefgebied voor grote weerschijnvlinder, die hier al werd waargenomen. Door zijn statuut als integraal bosreservaat zijn hier een beperkt aantal soortgerichte beheersmaatregelen mogelijk.

Omgeving Urlobroek – Le Grand

Eigendom van Limburgs Landschap (genoemd naar vorige eigenaar Le Grand). Het gebied grenst aan het Grootbroek in het noordoosten en de gronden van Spaes in het zuidoosten. Hierdoor maakt het integraal deel uit van het groot aaneengesloten leefgebied gevormd door de deelgebieden die hierboven werden beschreven.

Het gebied bestaat voornamelijk uit bossen, afgewisseld met open terreinen. Het gebied is droger dan bijvoorbeeld het Stamprooierbroek en hierdoor minder geschikt. Desalniettemin maakt de afwisseling van de verschillende habitats het geheel tot een geschikt leefgebied voor de grote weerschijnvlinder, die er al werd waargenomen.

Omgeving Woutershof, Spaas, Pleunis en Speelbos ANB

Drie van de vier bosgebieden zijn in eigendom van particulieren. Zij vormen echter een belangrijke schakel in het uitgebreide netwerk van geschikte gebieden.

Het Woutershof is een gebied in eigendom van de Scouts & Gidsen Vlaanderen en wordt vrij intensief gebruikt voor recreatie. Het domein heeft een parklandschap met verspreide bomen en graslanden. In de huidige toestand is het vrij geschikt door het halfopen karakter. Hier en daar zijn er wilgen aanwezig, vnl. langs de randen van de kampeerweide. Recent werden er delen van graslanden opgeplant met bomen en werd er een poel aangelegd. De aanplantingen zijn op enkele uitzonderingen na gebeurd met inheemse boomsoorten, wat de vlinder ten goede kan komen. In november 2007 werd er een educatieve grondwatermeter geplaatst, wat interessante informatie kan opleveren. Er is een grote bereidheid om rekening te houden met de soort en om samen te werken. Er zijn mogelijkheden tot uitwerking van educatieve acties rond de grote weerschijnvlinder.

De gronden van boseigenaar Spaas zijn sterk ontwaterd, maar desalniettemin nog steeds zeer nat. De percelen bestaan voornamelijk uit aanplantingen van populier, maar ook van spar. In de ondergroei zijn vrij veel wilgen aanwezig. Er is een bosbeheersplan in opmaak voor dit gebied waarin men weerschijnvlindervriendelijke acties zou kunnen inpassen. Voor de vlinder zou het positief zijn indien delen van het gebied kunnen omgevormd worden naar een structuurvol wilgenstruweel met verspreid enkele doorgroeiende loofbomen.

De gronden van privé-eigenaar Pleunis vormen een smalle maar qua ligging belangrijke strook bos, grenzend aan het Woutershof. Een deel van het terrein is een oud zomereikenbestand met een mooi koepeltje met wilg langs de Lossing.

Het bosgebied ten noordoosten van het Woutershof is eigendom van ANB. Het noordelijk gedeelte van dit bos bestaat uit broekbos met vrij veel wilgen en verspreide eiken. Het heeft echter een vrij gesloten structuur. Het zuidelijke deel is een vochtig loofbos met vnl. berk, zomereik en zwarte els. Het wordt gebruikt als speelbos.

De Zig

De Zig is een natuurgebied tussen de Abeek en Lossing dat voor het grootste gedeelte in eigendom is van het Limburgs Landschap. Een deel is privé-eigendom.

Het gebied bestaat gedeeltelijk uit populierenbestanden en een vrij grote oppervlakte aan recent herstelde visvijvers. In de huidige situatie is het gebied suboptimaal als leefgebied voor de grote weerschijnvlinder. Het komt echter in aanmerking als mogelijk voortplantingsgebied en als een belangrijk verbindingsgebied. Bij verdere omvorming van de populierenbestanden naar inheemse loofbossen kan dit gebied uitgroeien tot een geschikt leefgebied. Vooral ten zuiden van de Lossing kan er gewerkt worden aan een vochtig boscysteem met potenties voor de grote weerschijnvlinder. Er is op zijn minst één waarneming bekend uit dit gebied.

De Goort

De Goort is een gebied gelegen langs de Lossing en is in eigendom van de gemeente Kinrooi. Het bestaat uit populierenbestanden, wilgenstruweel, jonge loofhoutaanplant, moeras- en ruigtevegetaties en een visvijver. Enkele percelen waarop tot voor kort populieren stonden, werden gekapt en kregen de kans om spontaan te verbossen. In de huidige situatie is het gebied ongeschikt als leefgebied voor de grote weerschijnvlinder.

Het is echter een belangrijk verbindingsgebied en kan mits inrichtingsmaatregelen op relatief korte termijn een geschikt voortplantingsgebied worden.

Belangrijk is de verdere uitbouw van de verbinding met De Zig. Een ander belangrijk aandachtspunt is het behoud van een goede bosstructuur met open plekken.

Verbindingen tussen de kerngebieden

Zoals uit het voorgaande hoofdstuk blijkt, zijn in de gemeente Kinrooi nog heel wat grote boscomplexen aanwezig die de kernen vormen van het voortplantingsgebied van de grote weerschijnvlinder. Indien deze kerngebieden zich als eilanden in een voor de rest ongeschikt landschap bevinden, zal de populatie beperkt blijven in omvang en is er geen uitwisseling mogelijk met andere populaties in de omgeving. Ten eerste leidt dit tot isolatie van de populatie. Gebeurt er iets in deze populatie waardoor ze uitsterft, kan het gebied ook niet meer geherkoloniseerd worden. Ten tweede leidt isolatie op den duur tot genetische verarming, wat de kans op uitsterven vergroot. Daar de soort een groot netwerk van bossen nodig heeft, is de verbinding met de voortplantingsgebieden in de nevenliggende gemeenten van groot belang. Corridors of verbindingen tussen kerngebieden binnen de gemeente en met de kerngebieden in de grensgebieden zijn daarom erg belangrijk voor het behoud van een vlinderpopulatie op lange termijn.

De mogelijke corridors werden in detail bekeken. De verbindingen zijn op verschillende plaatsen reeds gedeeltelijk aanwezig, voornamelijk langs de waterlopen. Er zijn echter enkele knelpunten die de verspreiding en uitwisseling van de vlinders bemoeilijken. Verbindende elementen dienen in stand gehouden of verbeterd te worden en specifieke acties kunnen de knelpunten verzachten. De situering van de relevante zones tot op perceelsniveau, zijn terug te vinden in het hoofdstuk Acties en op de bijgeleverde cd-rom.

Corridor tussen gronden van Spaas en De Zig

Het aaneengesloten boskarakter van de vallei wordt onderbroken ter hoogte van de verbinding tussen de bossen van Spaas en De Zig. Een vochtige driehoekige akker vormt op dit moment de belangrijkste barrière. Dit knelpunt is echter vrij snel op te lossen daar deze gronden begrensd worden door waterlopen waarlangs verspreide bomen aanwezig zijn. Langs de zuidelijk gelegen beek (Horstgaterbeek) zijn reeds over 3/4de van de lengte lindes aangeplant. Indien deze reeks bomen verder wordt aangevuld, vormt dit op termijn een goede verbinding. Het noordelijk gedeelte van het gebied wordt begrensd door een brede beek (Abeek) en een wandelpad waarlangs enkele verspreide bomen staan en vrij veel opslag van Amerikaanse eik en zoete kers. Hoewel de Amerikaanse eik niet inheems is, kan deze best niet ineens verwijderd worden aangezien hij mee bijdraagt aan een lijnvormige verbinding. Op termijn kunnen deze bomen wel best door inheemse soorten vervangen worden.

Corridor tussen De Zig en De Goort

De verbinding tussen De Zig en De Goort wordt voornamelijk gevormd door begroeiing langs de Lossing. Ter hoogte van de N762 tussen Kinrooi en Molenbeersel is deze verbinding over een beperkte afstand onderbroken. Gerichte ingrepen in functie van het herstel van deze corridor kunnen de verbinding tussen deze gebieden versterken.

Corridor tussen De Goort en Jagersborg (Maaseik)

Ten noorden van de N73 Kinrooi-Kessenich ligt tussen deze gebieden een geïsoleerd bosfragment. Dit is grotendeels een populierenaanplant waartussen enkele oude en jonge zomereiken en enkele wilgen aanwezig zijn. Momenteel is het gebied niet geschikt als leefgebied, maar het kan een belangrijke rol vervullen als stapsteen indien het wordt omgevormd tot een meer gevarieerd loofbos. Langs weerskanten van het zuidelijk traject van de Lossing staan populieren die op dit moment fungeren als een suboptimale verbinding. Een geleidelijke omvorming naar een structuurrijk bos zal de verbindingfunctie verbeteren.

Tussen de N73 en de N762 staan langs het traject van de Lossing aan weerskanten populieren die zorgen voor een verbinding. Ook hier is een geleidelijke omvorming naar gevarieerd inheems bos belangrijk voor het behoud van deze verbindingfunctie op lange termijn. Verder zuidelijk is er een gunstig perceel (veel spontane verbossing met wilg). Ten noorden van de N762 Kinrooi-Maaseik stelt zich wel een probleem. Op deze plaats zijn geen kleine landschapselementen of bomenrijen aanwezig waarlangs de vlinder zich kan verplaatsen.

Ten zuiden van de N762 Kinrooi-Maaseik ligt het Leuerbroek dat grotendeels omgevormd is tot industriezone. Aan de oostkant van de Itterbeek heeft de overheid reeds gezorgd voor een corridor. In zuidelijke richting loopt de verbinding eveneens verder langs de Itterbeek. De situatie is niet optimaal, doordat de lijnvormige elementen niet volledig op elkaar aansluiten.

Kleine verspreidliggende bosjes zijn aanwezig langs de Itterbeek en hoewel ze geen functie hebben als leefgebied voor de grote weerschijnvlinder, zijn ze op dit moment wel stapstenen. Ten zuiden van de kleine geasfalteerde weg ter hoogte van het Sniekershof wordt de verbinding naar het zuiden onderbroken. De Itterbeek is rechtgetrokken en het is waarschijnlijk moeilijk om hier een corridor met bomen aan te leggen. De weilanden worden immers gebruikt voor intensieve landbouw. Ten zuiden van het Sniekershof zijn er terug heel wat populierenrijen en populierenbossen. In het grensgebied met Maaseik bevindt er zich een groot weiland waar weinig kleine landschapselementen in aanwezig zijn, maar waarschijnlijk geen barrière voor de vlinder vormt.

Corridor tussen Natuurgebied De Brand (Maaseik) en gronden van Spaas

De grote weerschijnvlinder is aanwezig langs de Itterbeek in het uiterste zuidwesten van de gemeente Kinrooi, waar de vlinder werd waargenomen in het grensgebied met Maaseik en Bree.

Op grondgebied Kinrooi is vooral de regio van het Batven van belang. Het noorden van het gebied heeft een vrij arme bodem maar naar het zuiden (Itterbeek) toe bevinden er zich veel goed georiënteerde half-open begroeiingen. De aanwezigheid van oude zomereiken, bruidsbomen, wilgenstruweel en goed ontwikkelde mantel-zoom vegetaties maken dit geschikt leefgebied.

Het Deunsven, een iets noordelijker gelegen gebied is in privé bezit. Het zuidelijk gedeelte hiervan is matig geschikt door de half open begroeiingen. Er is echter weinig wilg aanwezig. Het noordelijk deel is te gesloten en minder vochtig.

De verbinding met het Basdonkhof wordt gecreëerd langs de bossen van Middelhorst op grondgebied Bree. In de toekomst kunnen de aangeplante zomereiken langs de Batvendijk hier ook een rol spelen als verbindend element.

Het Basdonkhof is een klein loofboscomplex. Het werd gedeeltelijk heraangeplant met populieren. Het gebied in de regio van de H. Rita Kapel bevat niet echt veel wilg, maar is verder geschikt als stapsteen.

Verder naar het noorden tussen de gemeentegrens en de N73, bevindt er zich een strook weiland met verspreide bomen (natuurgebied op gewestplan). Op dit moment vormt dit een soort van parklandschap dat kan fungeren als gebiedsgebied.

Tussen de baan Kinrooi-Bree en de gronden van Spaas is er over een vrij grote afstand enkel grootschalige landbouw, waar geen houtkanten of verspreide bomen in voorkomen.

Belangrijke gebieden op de grens met Kinrooi

Mariahof

Gebied grotendeels bestaande uit vijvers gecreëerd voor visteelt. Op dit moment wordt het gebied voornamelijk beheerd in functie van aan water/moeras gebonden vogelsoorten.

De randen van het gebied en de broekbossen maken inherent deel uit van het populatienetwerk van de grote weerschijnvlinder. Door de open structuur van de vijvers zijn er veel zonbeschenen bosranden. Door de verlanding van enkele delen van de vijvers is er wilgenstruweel aanwezig.

De Luysen

Naadloos aansluitend op Stamprooierbroek en Mariahof ligt dit plassengebied. Het is niet geschikt voor de grote weerschijnvlinder. Het randgebied is echter wel geschikt en de vlinder is hier reeds waargenomen. De aanwezigheid van vochtig bos, halfopen begroeiingen, bruidsbomen en wilgenbroek maken dit gebied tot goed leefgebied voor de vlinder.

Smeetshof

Voor de noordelijke rand van het Smeetshof, tegen de grens met Nederland, is geschikt. Door de aanwezigheid van vochtig bos, halfopen begroeiingen, bruidsbomen en wilgenbroek is dit een goed leefgebied voor de grote weerschijnvlinder. De soort werd hier ook reeds waargenomen. Een grote strook sparren net over de grens zou omgevormd kunnen worden naar inheems loofhout. Door extensieve begrazing zal er zich een gevarieerd wilgenstruweel ontwikkelen.

Bossencomplex van Jagersborg

Door het omvormingsbeheer in het verleden is het gebied reeds geschikter geworden en mits gepast beheer kan het gebied uitgroeien tot een belangrijke voortplantingskern. De grote weerschijnvlinder is reeds waargenomen in dit gebied.

Natuurgebied Itterbeek - De Brand

Natuurgebied gelegen op het grondgebied van Maaseik. De omgeving wordt gekenmerkt door kleinschalige percelen met veel houtkanten, bomenrijen, kleine loofbossen,... De vlinder is reeds waargenomen in het uiterste noordoosten van het gebied, op de grens met Kinrooi. De structuur van het gebied doet vermoeden dat de soort hier meer verspreid voorkomt.

Corridor tussen De Luysen en Smeetshof

De verbinding tussen deze 2 gebieden gebeurt vnl. via de Stamproysche heide langs Nederlandse kant van de grens. In dit gebied liggen vrij veel eikenbossen. De meeste zijn echter vrij droog. Langs Belgische kant kunnen de bomenrijen van zomereik mogelijk fungeren als verbinding.

3.3 Reeds uitgevoerde acties

Acties

Limburgs Landschap beheert zijn terreinen met het oog op de zeldzame fauna en flora. De grote weerschijnvlinder profiteert van het gevoerde beheer.

Communicatie

In het verleden zijn er geen acties geweest rond communicatie, educatie of sensibilisatie i.v.m. de grote weerschijnvlinder in Kinrooi.

Op een infobord in Stamprooierbroek (project Kempen~Broek RLKM) staat een foto van de grote weerschijnvlinder. Ook op de wandelkaart Stamprooierbroek en op de website van Kempen~Broek wordt de grote weerschijnvlinder vermeld.

Monitoring en inventarisatie

Tijdens beheerswerken in Stamprooierbroek en de Zig wordt de grote weerschijnvlinder door medewerkers van Limburgs Landschap jaarlijks waargenomen. Er komen regelmatig vlinders op de tractor zitten.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de activiteiten die in de gemeente reeds ondernomen werden rond natuur, relevant voor de grote weerschijnvlinder.

Actie	reeds voltooide/gekende actie	uitvoerder	opmerkingen
Terreinactie	Beheer natuurgebieden Limburgs Landschap	Limburgs Landschap	
Communicatie	Infobord met foto grote weerschijnvlinder	Project Kempen~Broek (RLKM)	
Monitoring	Waarnemingen tijdens natuurbeheersactiviteiten	Limburgs Landschap	

Tabel 3.1 Overzicht van de reeds uitgevoerde activiteiten in de gemeente Kinrooi.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

4 Concrete doelstellingen

4 Concrete doelstellingen

4.1 Acties

Met de acties opgenomen in het actieplan willen we bereiken dat

- De gebieden waar de grote weerschijnvlinder actueel voorkomt in hun huidige geschikte toestand behouden blijven of verbeterd worden
- De mogelijk geschikte leefgebieden waar de soort nu niet voorkomt, kunnen evolueren naar geschikt leefgebied via omvormings- of inrichtingsbeheer
- De leefgebieden op zo'n manier verbonden worden dat de vlinder zich goed tussen alle gebieden kan verplaatsen
- Er zich op termijn een grote, duurzame en goed verbonden netwerkpopulatie ontwikkelt die ook verbonden is met de leefgebieden buiten de gemeente

4.2 Communicatie

Algemeen: het draagvlak voor de grote weerschijnvlinder, andere dagvlinders en natuur in het algemeen wordt vergroot.

De geadopteerde soort 'leeft' in de gemeente.

De doelgroepen (zie hoofdstuk 6)

- Kennen de grote weerschijnvlinder
- Beseffen het belang van de aanwezigheid van een zeldzame soort
- Begrijpen dat één soort de motor kan zijn voor het vergroten van de soortenrijkdom
- Weten hoe ze iets kunnen doen voor de grote weerschijnvlinder (en andere dagvlinders)
- Doen iets voor de grote weerschijnvlinder (en andere dagvlinders)

4.3 Monitoring

- Met de monitoring van de soort willen we nagaan of de grote weerschijnvlinder toeneemt en of nieuwe locaties bevolkt worden. Daarom wordt de soort jaarlijks gemonitord zowel op de bestaande locaties als op nieuwe geschikte locaties.
- Tevens willen we nagaan of het draagvlak (politiek, ambtelijk, burgerlijk, middenveld) voor de grote weerschijnvlinder en voor natuurbehoud in het algemeen vergroot.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder

KINROOI

5 Acties

5 Acties

5.1 Acties op het terrein

5.1.1 Inleiding

De grote weerschijnvlinder beschikt over heel wat leefgebied binnen de gemeentegrenzen van Kinrooi (zie figuur 3.4). Dit leefgebied bevindt zich voornamelijk in het noordwesten van de gemeente en bestaat uit gebieden die grotendeels een beschermd statuut hebben. De gebieden in het noorden zijn vaak met elkaar verbonden en vormen één groot leefgebied. In dit leefgebied bevindt zich de grootste populatie van grote weerschijnvlinder. Om deze situatie in stand te houden, zou het gunstig zijn de bestaande verbindingen te behouden en verder uit te breiden.

Een tweede zone met leefgebied grenst aan Maaseik in de omgeving van de Itterbeek. Ook hier is de grote weerschijnvlinder aanwezig. Deze populatie is echter kleiner en bevindt zich voor het grootste deel op het grondgebied van Maaseik.

Het verbinden van deze twee gescheiden leefgebieden is op relatief korte termijn haalbaar en vormt het belangrijkste actiepoint van dit plan.

Bestaande verbindingen worden op dit moment voornamelijk gevormd door kleinschalige landschapselementen, hagen, bomenrijen en geïsoleerde bossen die zich hoofdzakelijk langs de waterlopen bevinden. Toch is er een aantal belangrijke knelpunten. Door te werken aan de verbetering van de huidige boscomplexen en corridors in combinatie met het oplossen van enkele knelpunten, kan men komen tot een echt duurzame netwerkpopulatie, wat eveneens een gunstig effect heeft op de populaties in de buurgemeenten.

Voor de inrichting van de gebieden is het belangrijk om een goed beeld te hebben van het ideale leefgebied van de grote weerschijnvlinder dat hieronder wordt beschreven.

Beschrijving van het ideaal leefgebied

De soort komt vooral voor op open plekken in bossen en in complexen van samenhangende bosjes in beekdalen. Het gaat vooral om oude, vochtige loofbossen en wilgenbroekbossen. De aanwezigheid van vocht is een belangrijke vereiste. Vooral tijdens de vliegtijd zijn de gebruikte terreinen bijna allemaal vochtig. Boomkruinen moeten voldoende licht op de kruin en zijflanken van de kruin kunnen opvangen omdat het territorium van de mannetjes zich daar bevindt. Hun voorkeur gaat uit naar opvallende bomen in het landschap. Hierop hebben ze een favoriete uitvalsbasis waarnaar ze vaak terugkeren. De boomsoort doet weinig ter zake.

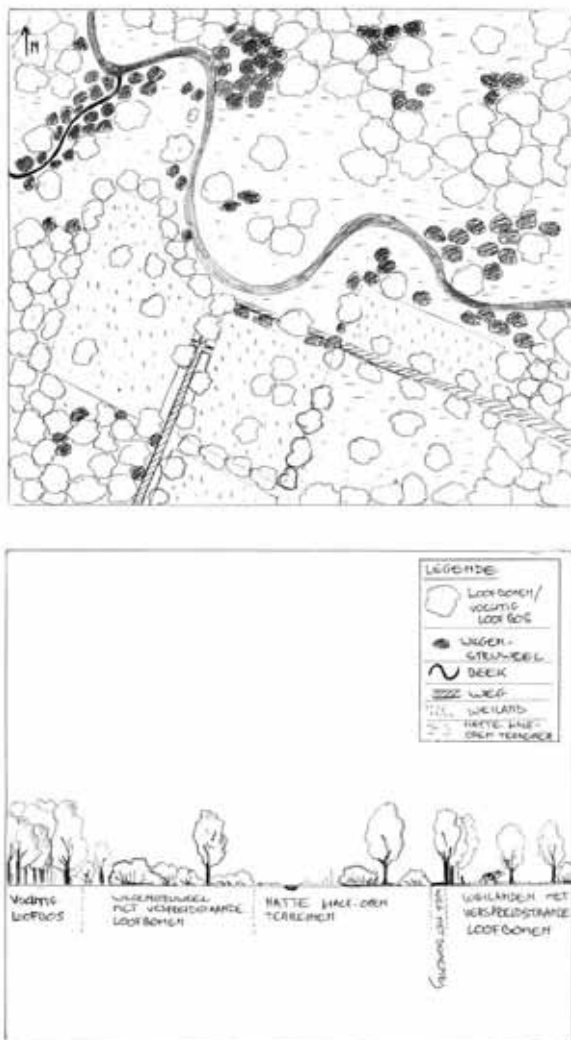
Wilgen zijn de belangrijkste waardplanten: voornamelijk geoorde wilg (*Salix aurita*), grauwe wilg (*S. cinerea*) en boswilg (*S. caprea*). Wilgen van de genoemde soorten in de halfschaduw zijn de noodzakelijke voedselplanten voor de rupsen. Eieren worden immers individueel afgezet op de bovenzijde van een wilgenblad aan de schaduwzijde van de boom. Dit gebeurt vooral in het midden van de dag. Wijfjes vertonen typisch pendelgedrag tussen het bezoeken van waardplanten in de schaduw en het opwarmen op een zonnige plek in de boomkruin.

Aangezien voedselbronnen zoals uitwerpselen, kadavers, rottende materialen en mineralen uit modder worden gebruikt, zijn vochtige, zonbeschenen paden een pluspunt. Ook de aanwezigheid van grote grazers in een gebied kan gunstig zijn.

Op basis van Brits onderzoek kan men stellen dat een bos minstens 50 ha groot moet zijn om een leefbare gesloten populatie te huisvesten. Voor een echt duurzame netwerkpopulatie op lange termijn wordt 250 ha als ondergrens gehanteerd.

Er werd nog geen mobiliteitsonderzoek van de grote weerschijnvlinder uitgevoerd. Er wordt aangenomen dat de soort de capaciteit heeft om meerdere kilometers te overbruggen. Grote open gebieden worden gemeden en houtwallen en bosranden worden gevolgd. Verbindende elementen in open landschappen zijn dus belangrijk.

Figuur 5.1 toont een schematisch overzicht van een ideaal leefgebied.

Figuur 5.1 Schematisch overzicht van een ideaal leefgebied voor de grote weerschijnvlinder.

5.1.2 Terreinacties

Optimale gebieden

Het belangrijkste leefgebied voor de soort wordt gevormd door de natuurgebieden Stamprooierbroek, Grootbroek en Urlobroek (zie figuur 3.4). Het huidig gevoerde beheer in deze gebieden is reeds gunstig voor de soort. Bij het toekomstige beheer van de natuurgebieden kan best uitdrukkelijk rekening gehouden worden met de specifieke habitateisen van de grote weerschijnvlinder zoals hiervoor beschreven werden.

De volgende acties zijn belangrijk voor het behoud van de grote weerschijnvlinder

- behouden en nieuw creëren van open plekken in het bos
- onderhouds- en instandhoudingsbeheer van mantel- en/of zoomvegetaties
- behouden en laten opschieten van verspreide bomen die kunnen dienen als bruidsbomen
- bewaken van de hydrologische toestand
- behouden van wilgen in alle leeftijdsklassen en groottes
- in stand houden huidige verbinding tussen de gebieden

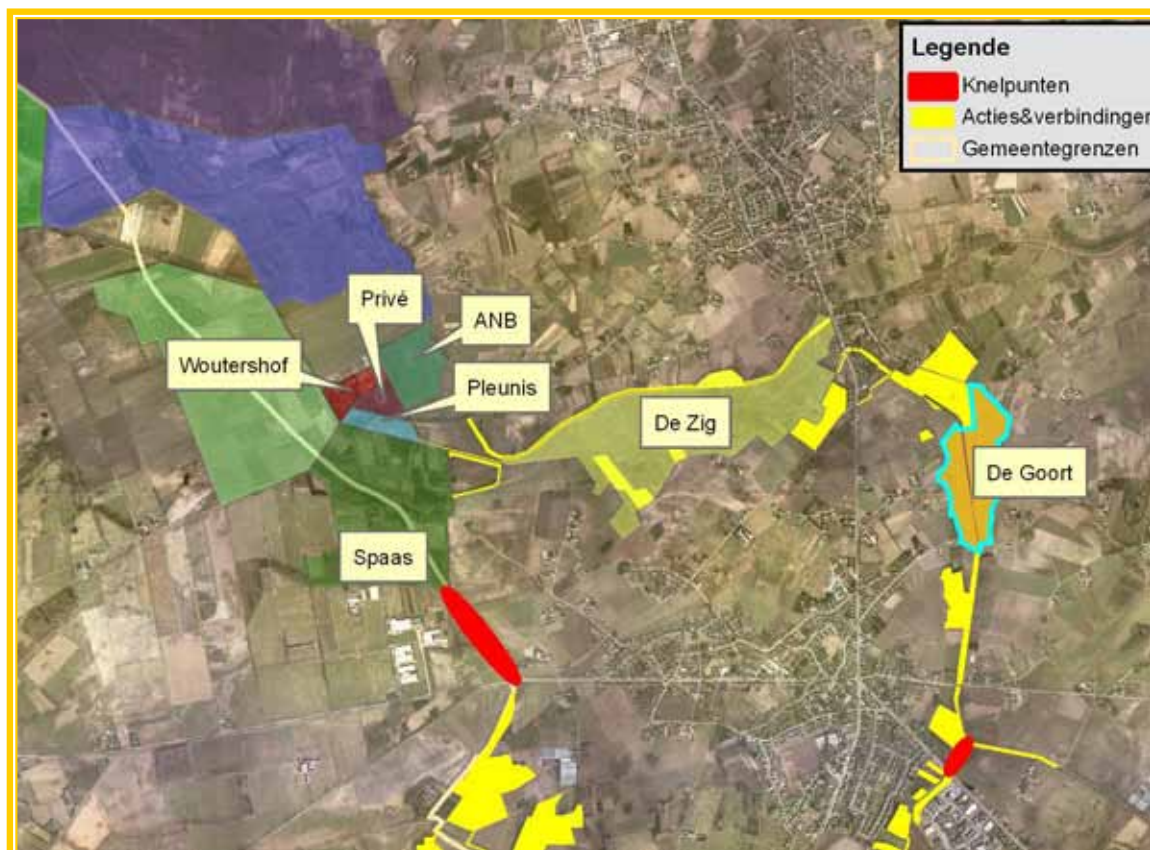
Partners

Limburgs Landschap (Natuurgebied Stamprooierbroek, Omgeving Urlobroek-Le Grand)

ANB (Natuurgebied Grootbroek)

Suboptimale gebieden

De andere gebieden die in dit hoofdstuk worden beschreven, zijn de gebieden die momenteel suboptimaal zijn maar mits herstelbeheer kunnen uitgroeien tot geschikt voortplantingsgebied (figuur 5.2). Momenteel vormen deze reeds een belangrijke schakel in het ganse populatienetwerk van de soort. Het gaat om de omgeving Woutershof, de bossen van Spaas, Pleunis en het Speelbos ANB, De Zig en De Goort.

Figuur 5.2 Gebieden die mits herstelbeheer kunnen uitgroeien tot geschikt voortplantingsgebied.

Omgeving Woutershof, Spaaas, Pleunis en Speelbos ANB

De eerste drie bosgebieden zijn in eigendom van particulieren, het laatste gebied is van de Vlaamse overheid. Al deze gebieden vormen een belangrijke schakel in het uitgebreide netwerk van geschikte gebieden. Op verschillende plaatsen kunnen acties ondernomen worden in functie van de grote weerschijnvlinder. Deze acties worden preferentieel opgenomen in gebiedsvisies en bosbeheersplannen.

Woutershof

- Ontwikkelen van mantel- en/of zoomvegetaties vooral langs de kampeerweide. Mantel 5m breed, zoom 5m breed, driejaarlijks teruggezet, met golvende rand
- Verwijderen van exoten

Spaas

- Inbouwen van maatregelen voor grote weerschijnvlinder in het bosbeheersplan (in opmaak)
- Geleidelijke omvorming naar inheems loofbos
- Ontwikkelen van mantel- en/of zoomvegetaties
- Verwijderen van exoten
- Herstellen van hydrologische toestand van het gebied door het verminderen van de ontwatering
- Ontwikkelen van structuurvol wilgenstruweel met hier en daar een hoge loofboom

Pleunis

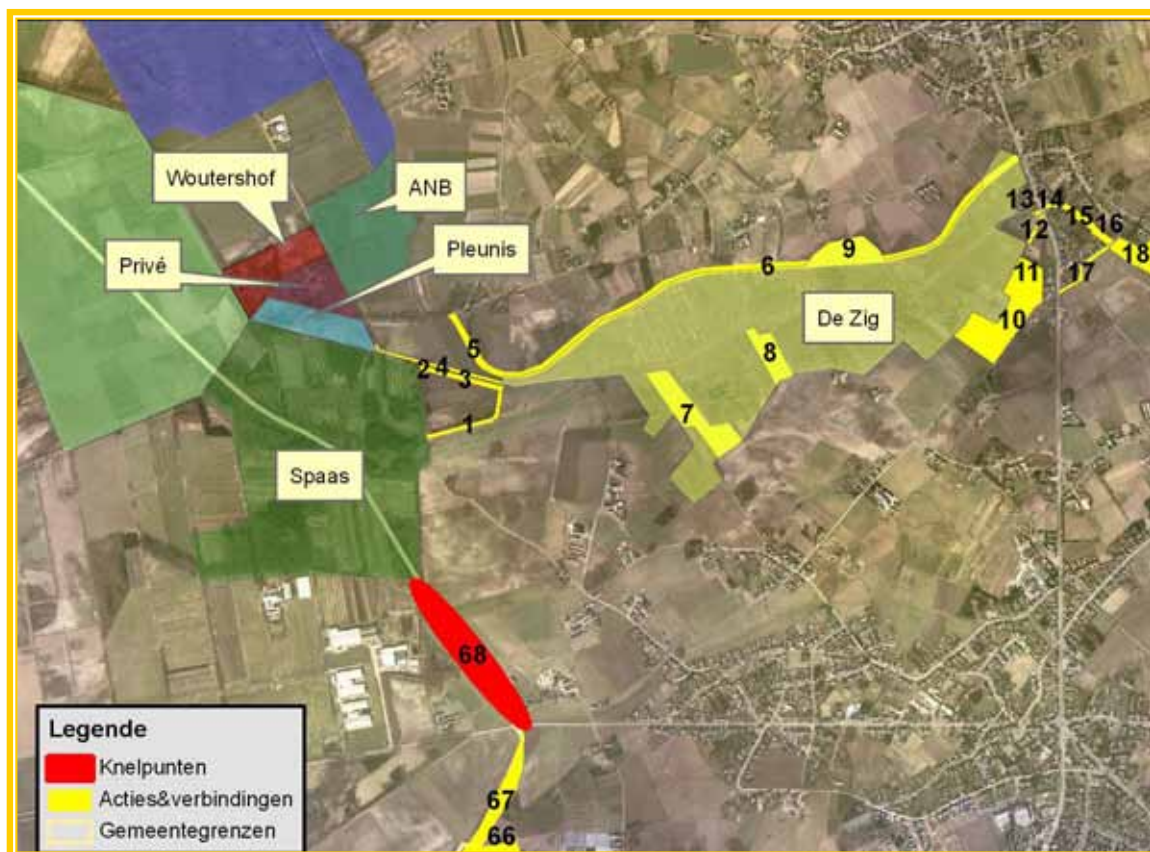
- Ontwikkelen en behouden van open plekken in het bos met een zuidoostelijke oriëntatie
- Creëren van mantel- en/of zoomvegetaties

Speelbos ANB

- Opstarten van een overleg met het ANB over opnemen van maatregelen voor deze vlinder in het gebied
- Opnemen van de grote weerschijnvlinder in het bosbeheersplan
- Ontwikkelen van kleine open plekken met goede oriëntatie
- Ontwikkelen van structuurvol wilgenstruweel met hier en daar een hoge loofboom

De Zig

Bij verdere omvorming van de populierenbestanden naar inheemse loofbossen kan dit gebied uitgroeien tot een geschikt gebied. Vooral ten zuiden van de Lossing kan er gewerkt worden aan een vochtig boscossysteem.

Figuur 5.3 Locatie van de specifieke acties ter hoogte van de bossen van Spaas en De Zig.

Specifieke acties

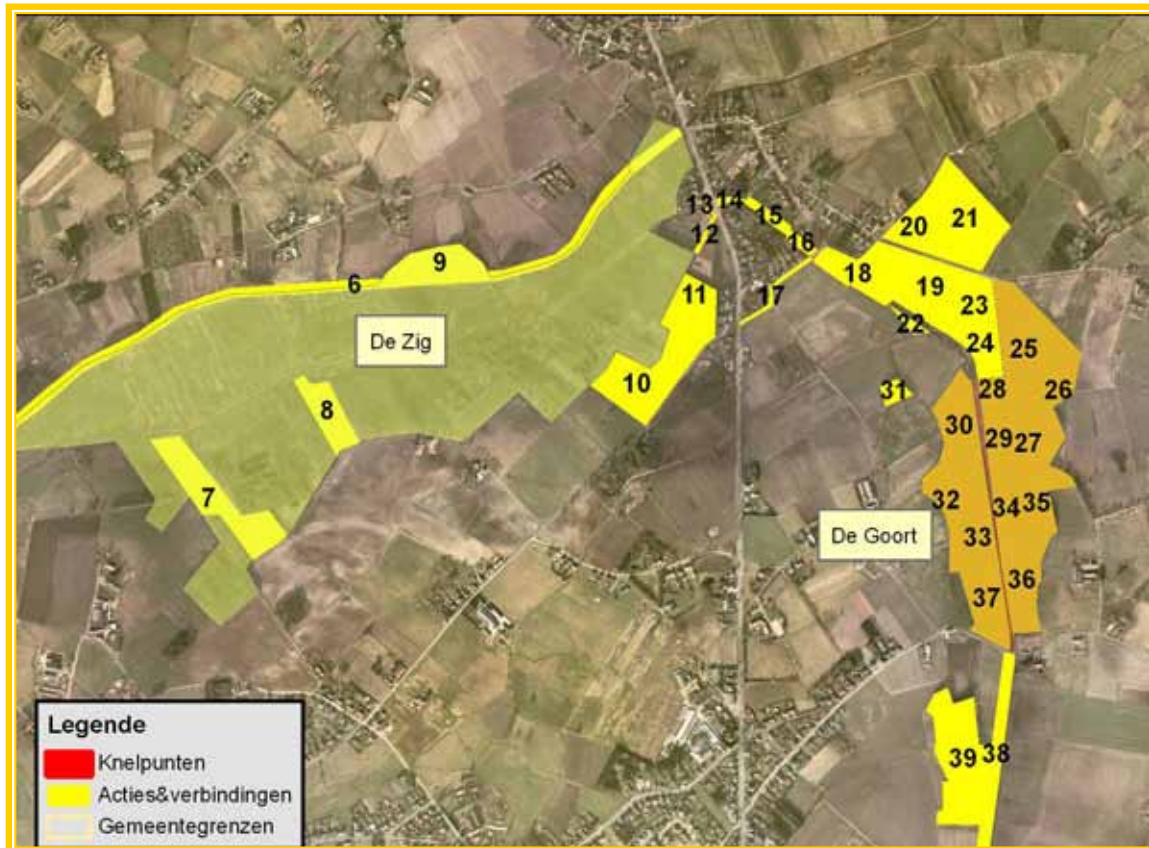
- Omvormen van percelen met populierenbos naar structuurvol inheems loofbos.
- Inbrengen van kleine landschapselementen (KLE) zoals het aanplanten van houtkanten en verspreidstaande loofbomen in de weilanden nr. 7 en 8, best te creëren langs de beek
- Stelselmatig omvormen van populierenrijen, zodat de verbindingfunctie behouden blijft (nr. 6), door om de drie jaar 1/5de van de bomen te kappen, gespreid over de totale lengte van de houtkant. De gekapte populieren dienen vervangen te worden door inheemse loofbomen zoals zomereik of es.
- Omvormen populierenbosje nr. 9 naar inheems loofbos met aandacht voor behoud van wilgenstruweel en grote loofbomen

Algemene acties

- Aandacht voor behoud van open plekken (minimale diameter = hoogte omringende bomen) en mantel- en zoomvegetaties
- Behoud van verspreide bomen die kunnen fungeren als bruidsbomen
- Opvolgen van de hydrologische toestand
- In stand houden van aanwezigheid van voldoende wilgen in verschillende situaties
- In stand houden van huidige verbinding tussen de gebieden

De Goort

Dit gebied kan na verdere ontwikkeling en gerichte herstelmaatregelen op relatief korte termijn uitgroeien tot een geschikt gebied voor de soort. Belangrijk hierbij is het behoud of verdere uitbouw van de verbinding met De Zig. Een ander belangrijk aandachtspunt is het behoud van een goede bosstructuur met open plekken.

Figuur 5.4 Locatie van de specifieke acties ter hoogte van De Zig en De Goort.

Specifieke acties

- Populierenaanplant (kaprijp) met ondergroei van eik en wilg (zone nr. 33 en nr. 37). Na de kapping van de populieren, wilgen spontaan laten evolueren, bij beschadiging van veel eiken kunnen er eiken bij aangeplant worden rekening houdend met oriëntatie (open structuur bewaren, zuidgerichte inhammen voorzien)
- Kapvlakte gedeeltelijk ingericht met poelen (zone nr. 36). Hier en daar eiken en wilgen spontaan laten opschieten
- Smalle strook aan westkant (zone nr. 32). Lange strook van ongeveer 20m breed. Momenteel vnl. elzenbroekbos, veel hazelaar en ook hier en daar eik en wilg. Behouden in huidige staat
- Aangeplante bomen op verstoorde bodem (zone nr. 30). Het niveauverschil van de bodem doet vermoeden dat men te maken heeft met opgehoogde bodem, opgeplant met els die zich op deze hogere grond niet goed ontwikkelt. Herinrichting aangewezen door aanplant van zomereik en wilgen
- Elzenbroekbosje (zone nr. 31). Mooi elzenbroekbosje, weinig kansen voor grote weerschijnvlinder. Desalniettemin wenselijk om te behouden in huidige staat

- Voorbeeldperceel (zone nr. 28). Goede evolutie. Spontane verbossing zijn gang laten gaan. Reeds goede structuur aanwezig van zomereik en wilgen. Eventueel vooraan tegen de Lossing open houden door maaien. Periodiek kappen (om de 3 jaar 1/3 de van perceel) van elzen is aangeraden om een goede structuur te behouden
- Weiland (zone nr. 24). Op dit moment niet geschikt. In de toekomst trachten te integreren in geheel door spontane verbossing en mantel- en zoomontwikkeling. Aanplanten van bomen met voorkeur langs waterloop en in het oostelijk gedeelte. Bij aanplant dient men rekening te houden met ZO-oriëntatie van open plekken
- Recente opplant (zone nr. 23)
- Recente opplant met zomereik, positief maar meer aandacht voor open plekken. In functie van grote weerschijnvlinder kan hier en daar wilg aangeplant worden
- Recente opplant (zone nr. 25)
- Recente opplant (10 à 15 jaar) met mix van inheemse loofbomen. Momenteel niet echt geschikt voor de soort maar kan gunstig evolueren. Creëren van open plekken zou positief zijn
- Spontane verbossing (zone nr. 29). Goede evolutie, maar om als leefgebied voor grote weerschijnvlinder te kunnen functioneren zou meer structuur moeten aangebracht worden en eventueel eiken aangeplant
- Loofbos (zone nr. 27). Dit perceel kan in de huidige toestand behouden blijven, maar toename van structuurvariatie is wenselijk
- Omgeving visvijver (zone nr. 34). Recent aangeplante dreef en park met zomereik en inrichting vijver met natuurlijke oever is gunstig
- Spontane verbossing (zone nr. 35). Verbossing met veel wilgen. Iets meer eiken inbrengen eventueel door aan te planten

Algemene acties

- Aandacht voor behoud van open plekken en mantel- en zoomvegetaties
- Behoud van verspreidstaande en geïsoleerde bomen die kunnen fungeren als bruidsbomen
- Toezicht op hydrologische toestand waarbij loofbossen constant vochtig blijven
- Aanwezigheid van voldoende wilgen garanderen in verschillende situaties
- Huidige verbinding tussen de gebieden in stand houden

Batven

Vooraf naar het zuiden (Itterbeek) toe vind je een halfopen landschap met een gunstige oriëntatie van de open plekken (zie figuur 3.4 voor locatie Batven). De aanwezigheid van oude zomereiken, bruidsbomen, wilgenstruweel en goed ontwikkelde mantel-zoom vegetaties maken van dit gebied een geschikt leefgebied.

Specifieke acties

Strook populierenbos in het zuiden omvormen naar inheems loofbos (zone nr. 59).

Algemene acties

- Aandacht voor behoud van open plekken en mantel- en zoomvegetaties
- Behoud van verspreide bomen die kunnen fungeren als bruidsbomen
- Opvolgen van hydrologische toestand
- In stand houden van aanwezigheid van voldoende wilgen in verschillende situaties
- Huidige verbinding tussen de gebieden in stand houden

Verbindingen tussen de kerngebieden

Corridors of de verbindingen tussen de twee grote maar geïsoleerde leefgebieden en Jagersborg zijn erg belangrijk voor uitwisseling tussen de populaties. Niet enkel de grote weerschijnvlinder zal hier van profiteren. Ook andere soorten zullen van deze verbinding gebruik maken. Het behoud en de verbetering hiervan is dan ook van levensbelang voor de grote weerschijnvlinder. Drie verbindingen zijn belangrijk (zie figuur 3.4). De verbinding tussen de bossen van Spaas en De Zig (verbinding 1), de verbinding tussen De Zig en De Goort (verbinding 2) en de verbinding tussen de Goort en Jagersborg (verbinding 3). De verbindingen zijn reeds gedeeltelijk aanwezig, vooral langs de waterlopen. Er zijn echter nog enkele knelpunten die de verspreiding en uitwisseling van de vlinders bemoeilijken. Hier worden maatregelen voorgesteld om de bestaande verbindingen in stand te houden of te verbeteren.

Corridor tussen Spaas en De Zig (zie figuur 5.3)

Het aaneengesloten boskarakter van de vallei wordt onderbroken ter hoogte van de verbinding tussen de bossen van Spaas en De Zig. Een vochtige driehoekige akker vormt op dit moment het knelpunt. Dit knelpunt is echter vrij snel op te lossen aangezien de akker begrensd wordt door waterlopen. Langs de waterlopen zijn reeds een aantal bomen aanwezig. Een verdere ontwikkeling van deze bomenrijen is sterk aan te raden. In de toekomst wordt de vochtige akker best geïntegreerd in het nevenliggende natuurgebieden.

Volgende acties zijn belangrijk voor die de herinrichting van het gebied i.f.v. de verbetering van de corridorfunctie:

- Zone nr. 1: Langs de zuidelijk gelegen beek zijn reeds over 3/4de van de lengte lindes aangeplant. Deze zullen in de toekomst uitgroeien tot een goede verbinding. Het is echter aangewezen om deze bomenrij te verlengen over een afstand van 50 m, tot deze aansluit op de bossen van De Zig
- Zone nr. 2: Lorckenbos om te vormen naar inheems loofbos
- Zone nr. 3: Ten zuiden van de Abeek zijn verspreide bomen terug te vinden. Deze bomen moeten behouden blijven. Door stroken uit te rasteren kan een kruidenrijke vegetatie met hier en daar verspreide bomen ontstaan
- Zone nr. 4: Langs het wandelpad is er vrij veel opslag van Amerikaanse eik en zoete kers. Deze jonge opslag lijkt ontstaan uit de kapping van deze bomen. Daar deze zone een erg belangrijke functie heeft als verbinding is het aangeraden om aan de noordkant van de beek, ter hoogte van het wandelpad, een aaneengesloten bomenrij inheemse loofbomen aan te planten of te laten opschieten. Op dit moment vervullen de jonge Amerikaanse eiken een beperkte verbindingsfunctie. Het is dan ook niet aangeraden om deze op éénzelfde moment te verwijderen
- Zone nr. 5: Ook langs de iets noordelijker gelegen beek is het aangeraden om bomen aan de noordkant aan te planten

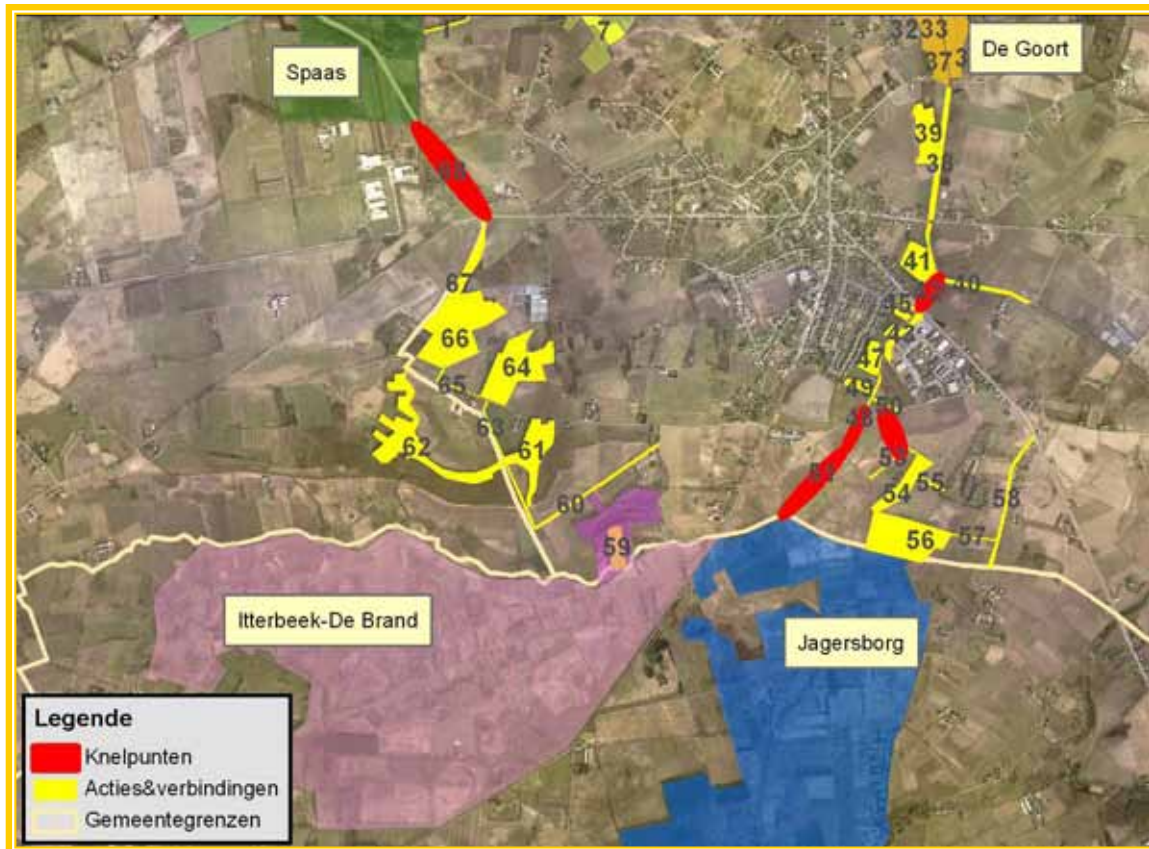
Corridor tussen De Zig en de Goort

De verbinding tussen De Zig en de Goort (zie figuur 5.4) loopt voornamelijk langs de Lossing. Deze verbinding is grotendeels intact, maar is hier en daar toch onderbroken. Gerichte ingrepen i.f.v. het herstel van deze corridor zijn dan ook essentieel.

Acties

- Zone nr. 21: Vrij groot bos met een belangrijke verbindingfunctie. De belangrijkste actie is het verwijderen van exoten en het creëren van meer open plekken
- Zone nr. 20: Kleinschalige weilanden met bomenrijen. Goede structuur dient behouden te blijven. Indien mogelijk werken aan verbetering van de mantel- en zoomvegetatie door achteruit zetten van afrastering
- Zone nr. 18: Bosstroken langs de Lossing: belangrijke verbindingfunctie. Vrij veel Amerikaanse eik en vogelkers. Actie: behoud van bosecosysteem maar omvorming naar volledig inheems loofbos door geleidelijke omvorming
- Zone nr. 19: Weiland dat geïntegreerd zou dienen te worden in het geheel. Voornamelijk te realiseren op de perceelsgrenzen door het inbrengen van verspreide bomen en andere kleine landschapselementen
- Zone nr. 22: Driehoekig populierenbos langs de Lossing kan in één keer omgevormd worden aangezien er vrij veel zomereiken langs de rand staan. Na kaalkap omvorming naar inheems loofbos
- Zone nr. 24: Integratie in geheel door inbrengen van KLE
- Zone nr. 17: Aanplanten van inheemse loofbomen langs de weg
- Zone nr. 16: Behoud bestaand bosecosysteem, maar aandacht voor de verwijdering van exoten.
- Zone nr. 15: Een hogergelegen talud aan de noordkant van de Lossing blijkt recent ontbost. Er staan nog heel wat zomereiken. Om de verbinding te versterken is het echter aangewezen om de talud terug op te planten met inheemse loofbomen
- Zone nr. 14: Knelpunt! Daar waar de Lossing een bocht neemt juist ten oosten van de baan van Kinrooi richting Molenbeersel, zijn de bestaande bomen gerooid. Op de oever zijn de oude stronken van de bomen nog waar te nemen. Er zijn tot vrij dicht bij de beek jonge sparren aangeplant. De aanplant van loofbomen aan de noordelijke kant van de Lossing is essentieel als verbinding
- Zone nr. 13: Knelpunt! Juist ten westen van de baan van Kinrooi richting Molenbeersel bevindt er zich een klein verloren hoekje. Dit vormt een ideale locatie voor de aanplant van loofbomen
- Zone nr. 12: Knelpunt! Doodlopend baantje juist ten westen van de baan van Kinrooi richting Molenbeersel. Actie: aanplant van bomenrijen met inheemse loofbomen langs weerskanten van de baan
- Zone nr. 11: Sparrenbosje, grotendeels bestaande uit dode bomen. Omvorming naar inheems loofbos gewenst
- Zone nr. 10: Kleinschalige landbouw. Langs de baan zijn reeds lijsterbessen aangeplant wat gunstig is. Het gebied ten noorden van deze baan bestaat uit kleinschalige landbouw. Het verder aanleggen van kleine landschapselementen zal positief zijn

Corridor langs Lossing tussen Goort en Jagersborg (Maaseik)

Figuur 5.5 Locatie van de specifieke acties ter hoogte van jagersborg en omgeving.

Overzicht van gebiedsspecifieke acties

- Zone nr. 39: Gewenste omvorming door verwijdering van populieren en spontane verbossing door wilg en zomereik. Zomereiken kunnen eventueel ook groepsgewijs aangeplant worden rekening houdend met de oriëntatie om een goede structuur te creëren
- Zone nr. 38 en 40: Langs weerskanten van dit traject van de Lossing staan populieren. Actie: Stelselmatige omvorming met inheemse bomen. De geleidelijke omvorming is cruciaal voor het behoud van de verbindingfunctie
- Zone nr. 41: Vermoedelijk voormalige kaalkap. Huidige situatie is goed door spontane verbossing met veel wilgen
- Zone nr. 42: Knelpunt! Op dit moment een probleem op vlak van verbinding. Actie: aanplanten van loofbomen langs de Itterbeek en de zandweg
- Zone nr. 43: Hier en daar een hogere boom zal positief zijn. Zeker in noordelijk gedeelte zou tegen de bebouwing hier en daar een es of zomereik niet misstaan
- Zone nr. 44: Mix van loofhout met heel wat Amerikaanse eik en populier. Actie: Verwijdering van de exoten
- Zone nr. 45: Jonge populierenaanplant Actie: omvorming naar inheems loofbos
- Zone nr. 46: Berkenbosje wat vrij intensief gebruikt wordt. Actie: omvorming naar gemengd inheems loofbos.
- Zone nr. 47: Goed ontwikkeld inheems loofbosje met wat zomereik en wilg. Behouden in huidige staat. Gevarieerde structuur trachten te bevorderen

- Zone nr. 49: Gemengd bos met veel sparren en exoten. Actie: omvorming naar gemengd inheems loofbos
- Zone nr. 48: Inbrengen van bomenrijen, verspreide bomen of kleinschalige landschapselementen langs de Itterbeek
- Zone nr. 50: Strook met populieren met belangrijke corridorfunctie. Actie: omvorming naar gemengd inheems loofbos
- Zone nr. 51: Knelpunt! Rechtgetrokken Itterbeek. Na te kijken of corridor met bomen aangelegd kan worden in de weilanden die gebruikt worden voor intensieve landbouw. Indien mogelijk aanbrengen van verspreide bomen of kleinschalige landschapselementen langs de Itterbeek. Voorstel van beheersovereenkomst van VLM met landbouwers
- Zone nr. 52 en 53: Knelpunt! Bomenrijen in de omgeving van de boerderij bestaan uit populier. Actie: Stelselmatig omvormen van bomenrijen naar inheemse loofbomen. In directe omgeving van boerderij het aanplanten van bomen stimuleren
- Zone nr. 54: Populierenaanplant. Actie: stelselmatig omvormen naar inheems loofbos
- Zone nr. 56: weilanden tegen gemeentegrens met Maaseik. Actie: kleinschaligheid bevorderen, inbrengen van KLE door aanplanten van houtkant en verspreidstaande loofbomen
- Zone nr. 55 en 57: Bomenrijen bestaande uit populier. Actie: stelselmatig omvormen van bomenrijen naar inheemse loofbomen, door middel van kappingen om 3 jaar. Bij het kappen telkens 1/5de van de bomen kappen, dit 1/5de dient verspreid te gebeuren over de totale lengte van de houtkant. De gekapte populieren dienen vervangen te worden door inheemse loofbomen zoals zomereik of es.

Corridor tussen Natuurgebied De Brand (Maaseik) en Spaas

Deze corridor vormt een tweede verbinding tussen de grote leefgebieden van de vlinder (zie figuur 5.5). Deze verbinding loopt ten westen van de dorpskern, is momenteel minder intact en het zal meer moeite kosten om hem terug te herstellen dan de corridor ten oosten van de dorpskern. Voor een duurzame instandhouding van een netwerk van leefgebied is het nodig om ook deze verbinding te realiseren.

Overzicht van gebiedsspecifieke acties

- Zone nr. 60: Aanplanten van inheemse loofbomen langs baan
- Zone nr. 61: Deunsven. Streven naar de ontwikkeling van een structuurvol vochtig loofbos met voldoende open plekken. Speciale aandacht zou moeten gaan naar het verwijderen van exoten
- Zone nr. 63: Aangeplante zomereiken langs de baan is gunstig
- (Corridor is tevens mogelijk langs de bossen van Middelhorst op grondgebied Bree, zone nr. 62)
- Zone nr. 64: Basdonkhof Actie: Geleidelijke omvorming naar structuurvol inheems loofbos
- Zone nr. 65: Aanplanten van inheemse loofbomen langs baan
- Zone nr. 66: H. Rita Kap./ Dijken. Stimuleren van de ontwikkeling naar structuurvol inheems loofbos
- Zone nr. 67: Actie: bescherming van de bomen tegen begrazing en aanplanten van loofbomen waardoor parklandschap behouden blijft. Aanplanten van inheemse loofbomen langs de baan
- Zone nr. 68: Knelpunt! Trachten verbinding te maken tot Broek Pompgemaal. Actie: aanplanten van bomenrij of houtkant langs gemeentegrens

5.2 Administratieve acties

- Acties (zowel terreinacties, administratieve acties als communicatieve acties) voor de grote weerschijnvlinder worden mee opgenomen in de begroting
- De gemeente onderzoekt de mogelijkheid om een subsidiereglement op te stellen voor particulieren, landbouwers, boseigenaars en natuurverenigingen die hun eigendom willen beheren in functie van de grote weerschijnvlinder
- De acties voor de grote weerschijnvlinder worden opgenomen in de Cluster Natuurlijke entiteiten van de Samenwerkingsovereenkomst Duurzame Ontwikkeling. Binnen deze cluster kan de gemeente subsidies krijgen voor ‘acties rond kleine landschapselementen’ én voor ‘acties ter bescherming van soorten’
- De grote weerschijnvlinder kan opgenomen worden in het milieubeleidsplan van de gemeente Kinrooi
- De gemeente Kinrooi kan mee instappen in het project van de “onderhoudsploeg van RLKM”. Indien de 12 gemeenten van het RLKM instappen in dit project, kan er een extra onderhoudsploeg aangenomen worden die onderhoudsbeheer in de gemeenten kunnen doen. (Het Landschapsteam kan nu enkel inrichting of éénmalig achterstallig beheer doen)

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

6 Communicatie

6 Communicatie

6.1 Provinciale communicatie

Een aantal acties richt zich tot alle Limburgse gemeenten. Deze acties - uitgewerkt door de provincie en de regionale landschappen - worden aan de gemeente aangeboden.

6.1.1 Sensibilisatie en betrokkenheid van de gemeenten

Brief

Aan het College van burgemeester en schepenen en de gemeenteraad wordt een brief met één pin en een folder van Countdown 2010 gestuurd.

Doel

- De geadopteerde soort en het project blijven “leven” bij het beleid.
- Het schepencollege en de gemeenteraad zien het verband tussen dit project en het Europese Countdown 2010-initiatief. Beide streven naar het behoud van de biodiversiteit.
- Het schepencollege en de gemeenteraad worden aangespoord om als gemeente lid te worden van Countdown 2010.

Doelgroep

- College van burgemeester en schepenen.

Concrete uitwerking

- De brief wordt door de deputatie van de provincie Limburg verstuurd naar de verschillende colleges van burgemeester en schepenen. Elke brief bevat één pin maar geeft het college de mogelijkheid om bij te bestellen.
- Deze actie wordt gekoppeld aan het eindevenement.

6.1.2 Productontwikkeling

Kwartetspel Limburgse soorten

De bedoeling van het spel is om jongere en oudere generaties op een ludieke wijze terug met elkaar in contact te brengen. De Limburgse soorten zijn hiervoor als ‘levend erfgoed’ uitermate geschikt. Heel wat van deze soorten zijn immers sterk gekoppeld aan historische landschappen: de boomleeuwerik en nachtzwaluw aan heide, de geelgors aan kleinschalige akkers en weilanden met houtkanten, de grauwe gors en de veldleeuwerik aan graanakkers rijk aan akkeronkruiden, de zwarte specht aan oude bossen, enz. Oudere mensen kennen deze stilaan verdwijnende landschappen vaak nog erg goed, zij zijn er immers in opgegroeid. Jongere generaties hebben die voeling met dit landschap echter veel minder. Toch is het belangrijk dat jongeren dit stukje geschiedenis uit hun eigen streek meekrijgen.

Op deze manier stimuleren we de trots en het respect van mensen voor onze typische natuur en landschappen, alsook de typisch Limburgse soorten die hieraan gekoppeld zijn. Respect voor deze zaken betekent ook dat de kans dat deze mensen zorg gaan dragen voor dit landschap en de soort vergroot. Via anekdotes, legendes, enz. zullen deze items op een speelse manier aan bod komen in het kwartetspel.

Op deze manier wordt de verbondenheid tussen mensen en natuur enerzijds en verbondenheid tussen mensen onderling anderzijds gestimuleerd. De aanvraag voor de realisatie van het kwartetspel werd ingediend door het RLLK bij de Koning Boudewijnstichting.

6.1.3 Educatie

Doel

- Kinderen en jongeren informeren over en warm maken voor het project. Het belang van de Limburgse soorten en het behoud van biodiversiteit onder hun aandacht brengen.
- Jongeren op termijn inzetten bij het beheer van de soort.

Doelgroep

Kinderen en jongeren

MOS (Milieuzorg Op School)

In het kader van MOS kunnen scholen de adoptiesoort van hun gemeente mee opnemen in hun MOS-thema “natuur op school” (basisonderwijs), “groenvoorziening” (secundair onderwijs) of voor enkele soorten het thema “water”. MOS-scholen werken steeds op drie niveaus: op klasniveau, op schoolniveau, en via een bezoek aan een natuureducatief centrum of een natuurgebied. Voor informatie en ondersteuning op deze drie niveaus kunnen de scholen terecht bij de provinciale MOS-begeleiders. Leermiddelen (voor zowel basis- als secundaire scholen) kunnen steeds ontleend worden in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum in Bokrijk.

Daarnaast werkt de provinciale MOS-werkgroep ook samen met de Limburgse hogescholen (passend binnen een MOS-werking).

- Per groep van adoptiesoorten (vogels, vlinders, zoogdieren ...) maakten laatstejaarsstudenten van de XIOS-hogeschool (opleiding voor kleuteronderwijzer en onderwijzer) een educatieve handleiding met een verticale leerlijn (van kleuterniveau tot 6de leerjaar). Hierbij horen heel veel lesideeën (vanuit wereldoriëntatie maar ook andere leergebieden) maar ook enkele concreet uitgewerkte lesjes of excursies.
- Het Provinciaal Natuurcentrum begeleidt bovendien een eindwerk aan de KHLim, rond het behoud van de biodiversiteit. Ook hierin is een verticale leerlijn (van 1ste tot 6de leerjaar) verwerkt met werkbladen en veel lesideeën voor elke graad.

Leerkrachten, ongeacht van welke basisschool in Limburg of welk leerjaar, kunnen dus beschikken over deze publicaties. Ze kunnen een belangrijke aanzet betekenen om aan de slag te kunnen met de gemeentelijke adoptiesoort. Deze publicaties kunnen uitgeleend worden in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum in Het Groene Huis in Bokrijk.

Concreet voorbeeld

De bedoeling is dat de school deze activiteiten spreidt over het hele schooljaar. Tijdens een brainstorm wordt een planning opgemaakt waarbij op bepaalde momenten gespreid over (bijna) alle maanden van het schooljaar, alle graden bezig zijn met de adoptiesoort.

Hierna wordt een voorbeeld van hoe een MOS-school kan werken rond de adoptiesoort in haar gemeente gegeven.

- Samen met de MOS-werkgroep maken de directie en de leerkrachten een planning op voor de rest van het schooljaar (oktober)
- Naar aanleiding van een krantenartikel organiseert de leerkracht een klasgesprek over de achteruitgang van de biodiversiteit, leerlingen zoeken info over de soort(en) op in de plaatselijke bibliotheek en op het internet (november)
- Organiseer een inleefmoment voor gans de school: bv. een paar leerlingen die 's morgens als vlinder verkleed over de speelplaats 'fladderen', als salamander over de grond kruipen, als vogel door de lucht zweven, enz.(november-december)
- In de MOS-werkgroep en/of het leerlingenparlement worden mogelijke beschermingsacties besproken, een deskundige van een natuurvereniging wordt uitgenodigd en na enkele vergaderingen komt men tot een actieplan (oktober-februari)
- Tijdens de lessen Nederlands, muzische vorming (tekenen, knutselen, muziek, ...) wordt de creativiteit van de leerlingen aangesproken. Er worden bv. posters gemaakt die in de school worden opgehangen (mei-juni)
- Op de ouderraad wordt besproken hoe leerlingen en hun ouders gestimuleerd kunnen worden om in de eigen tuin maatregelen te nemen voor de adoptiesoort of aanverwante soorten (algemeen vlinders, vogels, amfibieën, ...). Tijdens een welbepaald weekend wordt een telmoment georganiseerd in alle tuinen van de gemeente (april)
- De milieuwergroep organiseert een persconferentie om de geplande actie op school toe te lichten (juni)
- Leerlingen bezoeken een natuureducatief centrum of helpen tijdens een project mee aan beheerswerken (oktober-mei)
- Educatieve publicaties, een cd-rom en posters over de dier- of plantengroep waartoe de adoptiesoort behoort, worden ontleend in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum om te gebruiken tijdens de lessen (juni)
- Op het einde van het schooljaar wordt tijdens het schoolfeest gewerkt rond de adoptiesoort met de presentatie van de knutselwerkjes, zelf gemaakte liedjes, gedichten, ...
- Op school wordt een gedeelte van de parking heringericht en omgevormd tot een bloemenweide, een beestenpoel, etc. eventueel met zitbank en buitenklasje (volgend schooljaar)
- De MOS-werkgroep organiseert een evaluatiemoment en publiceert de resultaten in het schoolkrantje (begin volgend schooljaar)
- Ouders en burens worden betrokken bij onderhoud en toezicht van de aangelegde tuin of poel

6.1.4 Soortevenementen

Met een aantal doelgroepen kunnen “soortevenementen” zoals een vlinderweek, een amfibieënweekend, een vogeldag, etc. georganiseerd worden. Deze evenementen kunnen aan andere initiatieven zoals bijvoorbeeld “dag van de aarde” of “dag van de biodiversiteit” gekoppeld worden.

De provincie neemt hier samen met de regionale landschappen het voortouw en informeert de betreffende gemeenten.

6.1.5 Informatieverstrekking

Pers

In bijlage 4 vind je een basistekst die gebruikt kan worden bij het uitwerken van persteksten.

Er verschijnen ook artikels in tijdschriften o.a.

- Meer wetenschappelijke artikels: bv. Natuur.Focus
- Gepopulariseerde bijdragen: bv. in Libelle
- Europese communicatie: bv. Tijdschrift EU, Countdown 2010
- Limburgse communicatie: bv. Natuur & Milieu

Website

- www.limburg.be/limburgsesoorten
- www.likonaforum.be
- www.rlkm.be
- www.rllk.be
- www.rlh.be

Op de websites vind je algemene informatie over het project, de soorten, aankondigingen van activiteiten ...

6.2 Regionale communicatie

Elk regionaal landschap organiseert een aantal activiteiten die zij aanbiedt aan de gemeenten die deel uitmaken van haar werkingsgebied

Volgende acties worden door het Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw georganiseerd en aangeboden aan de 12 gemeenten van het RLKM.

6.2.1 Sensibilisatie en betrokkenheid van de inwoners

A. Workshops Limburgse Soorten: Speurneuzen gezocht

In iedere gemeente van het RLKM wordt er een workshop over de adoptiesoort georganiseerd, bestaande uit een infoavond en een excursie. De workshops worden verzorgd door Natuurpunt Educatie. Informatie over deze workshops is te vinden in de folder "Gezocht: Speurneuzen m/v". Deze folder is te verkrijgen in de gemeentehuizen, bibliotheken, toeristische diensten, bezoekerscentra, Natuurpunt-afdelingen en te downloaden via de website van RLKM. Naast kennismaking met de soort, willen we ook mensen motiveren om "speurneus" te worden. Tevens krijgt iedere deelnemer een gratis poster (zie C.)

Doel

- De inwoners en andere geïnteresseerden leren de adoptiesoort en zijn biotoop en levenswijze kennen.
- Vanuit deze kennis kan de interesse voor monitoring of beheer groeien.

B. Ambassadeur aan de gemeentedeure

In de inkomhal van ieder gemeentehuis wordt een groot fotopaneel van de adoptiesoort geplaatst. Bij dit paneel vind je tevens een wandelpaal met folderbakjes met daarin de folders "gezocht: speurneuzen m/v" en de folder "Limburgse gemeenten stellen 'hun' soort voor", waarin het GALS-project wordt toegelicht.

Doel

- Mensen op een laagdrempelige manier informeren over de geadopteerde soort en de activiteiten die rond de soort georganiseerd worden.
- De geadopteerde soort en het project visueel aanwezig houden in de gemeente.

Doelgroep

- Alle inwoners
- Ambtenaren en politici

Figuur 6.1 Fotopaneel Grote Weerschijnvlinder in het gemeentehuis van Kinrooi (foto: Anneleen Mengels).

C. Foster met een poster

Deze poster met de adoptiesoorten van de 12 gemeenten van het RLKM wordt gratis aangeboden aan alle deelnemers aan de workshops, bibliotheken, toeristische diensten, bezoekerscentra, scholen.

Doel

- Mensen op een zeer laagdrempelige manier kennis laten maken met de adoptiesoorten
- De adoptiesoorten visueel aanwezig houden
- Mensen aanzetten om informatie op te zoeken over hun soort

Figuur 6.2 Poster 12 adoptiesoorten van de 12 gemeenten van het RLKM.

D. Infoborden/ tentoonstellingpanelen/ certificaat

Het ontwerpen en plaatsen van infoborden of tentoonstellingspanelen over de adoptiesoort wordt met iedere gemeente individueel besproken. Best wordt dit gekaderd in de GLE-projecten van het RLKM (Nationaal Park Hoge Kempen, Kempen~Broek, Maasvallei).

Afhankelijk van de adoptiesoort en de terreinacties voor deze soort, kunnen er certificaten gemaakt worden voor "soort"vriendelijke tuinen of bedrijven. Dit certificaat wordt dan aangeboden aan particulieren, bedrijven of landbouwers die beheer doen voor de adoptiesoort, dit als erkenning en herkenning (voorbeeldfunctie).

Doel

- Mensen informeren over de soort, de levenswijze, het beheer,...
- Bedrijven/ particulieren die inspanningen leveren voor de soort, erkennen en herkennen als voorbeeld

E. Bibliotheken

In de bibliotheken in iedere gemeente wordt er een hoekje voorzien met boeken over de soortgroep (bv. dagvlinders) (zowel voor volwassenen als voor kinderen). RLKM reikt titels van boeken aan.

Doel

Inwoners kunnen informatie opzoeken over de adoptiesoort en over de soortgroep waartoe deze soort behoort.

6.2.2 Dag voor de burgemeesters

In het najaar van 2007 organiseert het RLKM een dagexcursie voor alle burgemeesters. Dit kadert in: "beleid met praktijk verbinden".

6.2.3 Toeristisch aanbod

A. Waaier geadopteerde soorten

Toeristen die een fietskaart of een wandelbox kopen, krijgen een *waaier met de 12 geadopteerde soorten van het RLKM* met daarop wat uitleg over deze soorten.

Doel

- Toeristen informeren over het project, de geadopteerde soorten
- Mensen bewust maken van biodiversiteit

6.2.4 Communicatiekanalen

Het RLKM informeert de inwoners van haar werkingsgebied via volgende kanalen over het project:

- website RLKM (www.rlkm.be, ga naar Natuur- en Landschapszorg, Limburgse Soorten): algemene info over het project, paspoortjes soorten, aankondiging cursus, enz.
- website Kempen~Broek: www.kempenboek.be, www.kempenbroek.nl
- landschapsnieuws: digitale nieuwsbrief met korte nieuwtjes of aankondigingen
- landschapskrant

6.3 Gemeentelijke communicatie

Deze activiteiten worden door de gemeente zelf uitgewerkt.

6.3.1 Algemene communicatie

In eerste instantie is het belangrijk mensen op een laagdrempelige manier te informeren over het project, de geadopteerde soort en het ruimere kader (biodiversiteit, countdown 2010).

Dit kan door artikels in de gemeentelijke media en de pers

- Het gemeentelijk infoblaadje
- Gemeentelijke website: www.kinrooi.be
- Lokale pers: zoals passe-partout, weekkrant
- Limburgse pers: Het Belang Van Limburg, T.V. Limburg

Concrete uitwerking

Richtlijnen voor de websites/ gemeenteblaadje/ persmomenten

- Belangrijk is dat de algemene aandachtspunten van het project goed belicht worden. In bijlage 4 vind je een voorbeeldtekst
- Te vermelden logo's: logo Limburgse soorten, logo IUCN countdown 2010, eventueel verenigd in de banner
- Kader de actie(s) steeds in het grote verhaal: waarom doen we dit? Is deze actie met andere acties verbonden, komt er een vervolg, is er al iets aan vooraf gegaan, enz.
- Links naar andere websites
  - www.rllk.be, www.rlkm.be, www.rlh.be, www.kempenbroek.be
  - www.limburg.be/limburgsesoorten, www.limburg.be/LIKONA,
  - www.countdown2010.net/
  - Voor meer informatie over de grote weerschijnvlinder en andere dagvlinders: www.inbo.be (ga naar: kenniscentrum → fauna → dagvlinders → grote weerschijnvlinder), www.vlinderstichting.nl
- Een oproep aan de inwoners om zelf iets te doen voor de grote weerschijnvlinder
- Fiche met beheermaatregelen te downloaden van de website

Dit is geen eenmalige actie. Mensen moeten op de hoogte gehouden worden van het verdere verloop. Het project en de acties moeten in de aandacht blijven. Dit betekent bv. dat de informatie op de website regelmatig moet geactualiseerd worden.

De laagdrempelige communicatie kan bij mensen enthousiasme en betrokkenheid genereren, waardoor zij in een volgende fase zelf actief op zoek gaan naar informatie (zie 6.2.1).

Mensen kunnen dan terecht in de bibliotheek waar er een hoekje voorzien is met literatuur over dagvlinders (zowel voor volwassenen, als voor kinderen). RLKM reikt titels van boeken aan.

Daarnaast kunnen ze ook de cursus over de grote weerschijnvlinder volgen (zie 6.2.1)

Deze informatie kan mensen dan weer actief aanzetten om iets te gaan doen, zoals bijvoorbeeld

- In de werkgroep monitoring actief worden
- Hun tuin/ weiland inrichten en beheren voor vlinders: een streekeigen haag planten, zorgen voor nectarplanten, fruitbomen aanplanten (fruit is ook nectar voor de grote weerschijnvlinder), enz.
- Aansluiten bij een plaatselijke natuurvereniging

6.3.2 Woutershof

Het Woutershof, een voormalige kasteelhoeve, ligt aan de Abeek, bij het natuurgebied Stramprooierbroek, en is een goed uitgerust jeugdverblijfcentrum. Jeugdverenigingen, jongerengroepen en scholen kunnen er terecht voor kampen, weekends, bosklassen, bezinningsdagen, creastages, schoolwerkweken, ...

De grote weerschijnvlinder komt op het domein van het Woutershof voor. Beheersmaatregelen kunnen dit gebied nog geschikter maken. Dit domein leent zich dus uitstekend om kinderen en jongeren te betrekken bij het behoud van deze mooie vlinder.

Een greep uit de mogelijke acties zijn

- Een grote poster aan de receptie zet de grote weerschijnvlinder al dadelijk in de kijker bij de bezoekers.
- Limburgs Landschap organiseert er elk jaar een beheerswerkkamp. Kinderen en jongeren kunnen helpen om het gebied mee geschikt te maken voor de grote weerschijnvlinder.
- Limburgs Landschap kan ook een aantal keer per zomer een weerschijn-wandeling organiseren voor de kinderen en jongeren die in het Woutershof op kamp zijn.
- Een monitoringactiviteit op het terrein: 's morgens leggen de kinderen/ jongeren op zonnige plekjes aan de bosrand rijp (rottend) fruit of stinkkaas neer. In de late voormiddag kunnen ze dan op de uitkijk staan. Waarnemingen van de grote weerschijnvlinder kunnen ze dan doorgeven op het centraal meldpunt
- Jeugdgroepen kunnen als kamphema kiezen voor 'dagvlinders' of 'weerschijn'.
- Woutershof wordt een bezoekerscentrum in Kempen~Broek. Dit biedt tal van educatieve mogelijkheden over de grote weerschijnvlinder: bv. infopanelen, de werking van de weerschijnvleugels uitgebeeld, koppeling van het belang van de grondwaterstand (grondwatermeter) aan de noden van de grote weerschijnvlinder,...

Doelgroep

- Jeugdverenigingen
- Scholen

6.3.3 Educatie

Scholen kunnen educatie over de grote weerschijnvlinder integreren binnen hun MOS-thema. Voor informatie kunnen ze terecht bij de MOS-begeleiders. Een excursie kan plaatsvinden op het Woutershof of in Stamprooierbroek. Voor meer info: zie punt 6.1.3 Educatie op Provinciaal Niveau.

Ook worden scholen aangemoedigd om op hun terrein kleine landschapselementen (een haag met inlandse struiken, een vijvertje, een bloemenweide) aan te leggen. Kinderen kunnen dan de vlinders op hun schoolterrein bestuderen en zien dat deze vlinders andere levensomstandigheden nodig hebben dan de grote weerschijnvlinder.

Voor scholen/ jeugdverenigingen/ tekenacademie enz. kan nog een wedstrijd georganiseerd worden. Kinderen ontwerpen posters (,puzzels, kunstwerkjes...) over de grote weerschijnvlinder met een slogan erbij. De posters kunnen opgehangen worden in het gemeentehuis of in het Woutershof en als tentoonstelling te bezichtigen zijn. Deze tentoonstelling wordt op de eerste dag van de “weerschijnweek” officieel geopend door de burgemeester.

Tevens kan er een educatief pakket ontwikkeld worden over de grote weerschijnvlinder. Op de website www.vlinderstichting.nl staan er ideeën, waarin ook de grote weerschijnvlinder is opgenomen.

6.3.4 Jongeren en Natuur (JEN)

Activiteiten van de JEN kunnen in het teken staan van de grote weerschijnvlinder. Dit kan gaan van monitoring, beheerswerken, educatieve wandelingen tot knutselnamiddagen en spelletjes.

6.3.5 Actie “Gezocht...grote weerschijnvlinder”

Op een aantal plaatsen in Kinrooi zoals winkels, café's, bibliotheek, gemeentehuis, het Woutershof, de sporthal,... kunnen affiches gehangen worden of flyers liggen met daarop de slagop “Gezocht...grote weerschijnvlinder” en de uitleg dat we op zoek zijn naar waarnemingen van de grote weerschijnvlinder. Mensen die nieuwe waarnemingen vinden, kunnen dit melden bij het centraal meldpunt (zie ook Hoofdstuk 7 monitoring).

6.3.6 Gemeentelijke produktontwikkeling

Doelgroep

- Middenstand
- Inwoners
- Toeristen

Een aantal ideeën

- Vlinderchocolaatjes, gemaakt door de lokale chocolatier
- Weerschijnjuweeltje
- Postkaarten
- ...

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

7 Monitoring en beheersevaluatie

7 Monitoring en beheersevaluatie

Dit hoofdstuk is gebaseerd op Maes & Van Dyck (1999), Vanreusel et al. (2002).

In 2010 willen we weten welke inspanningen er in Kinrooi voor de grote weerschijnvlinder geleverd werden. We willen ook weten of die inspanningen een invloed hebben gehad. Hoe is het gesteld met het leefgebied van de grote weerschijnvlinder? Zijn er populaties bijgekomen of gaat de soort er op achteruit? Hoe we die vragen beantwoorden wordt in dit hoofdstuk beschreven. Het mag echter niet bij een eenmalige evaluatie blijven. Monitoren van soorten is de eerste stap naar een gedegen natuurbeleid.

7.1 Inventariseren van de inspanningen

Het registreren van gemeentelijke acties is een gemeentelijke taak. We vragen de gemeente dan ook een logboek en een persmap bij te houden.

- In het logboek wordt een korte beschrijving van de actie, de datum waarop de actie plaatsvond en - indien relevant - het aantal deelnemers dat aan de actie deelnam genoteerd. Indien mogelijk wordt eveneens genoteerd welke doelgroepen aan de actie deelnamen. In het logboek worden ook een aantal eenvoudig te meten indicatoren genoteerd die informatie geven over de interesse van de inwoners (= sociale draagvlak). We geven enkele voorbeelden
  - Tonen de inwoners interesse voor het adoptieproject, wordt er informatie over het adoptieproject bij de gemeente gevraagd of worden er eerder bezwaren over het adoptieproject en bijhorende acties gemeld?
  - Krijgt de gemeente rechtstreekse positieve commentaar van de burger? Indien dit zo is, is dit ook een teken van draagvlak
  - Indien een informatiebrochure of folder wordt aangeboden over de adoptiesoort kan ook opgevolgd worden hoeveel brochures er worden aangevraagd door de inwoners
- Krantenartikels, artikels in het gemeentelijke of provinciale tijdschrift, informatie op websites of informatie in folders worden verzameld in een persmap.

De informatie in het logboek en de persmap gecombineerd met informatie over het gemeentelijke budget, het aantal ingediende projecten in het kader van de samenwerkingsovereenkomst, de bestuurlijke aandacht die het project krijgt (vb. agendering, studiedagen/vergaderingen bijgewoond/georganiseerd, etc.) zijn een goede graadmeter voor het draagvlak in de gemeente.

We vragen elke gemeente een vragenlijst in te vullen (bijlage "gemeentelijke vragenlijst" op cd-rom) en die jaarlijks naar het PNC op te sturen waar ze verwerkt zal worden.

7.2 Monitoring van de soort

7.2.1 Inleiding

Door zijn verscholen levenswijze hoog in de boomtoppen, zijn grote actieradius en zijn voorkomen in lage densiteiten is de grote weerschijnvlinder een soort met een zeer geringe trefkans. Daarmee is dit één van onze minst gemakkelijk te inventariseren vlindersoorten.

Nochtans worden er jaarlijks waarnemingen van de grote weerschijnvlinder uit Kinrooi gemeld. Het gaat dan vooral over toevallige waarnemingen én over waarnemingen door personen die vaak in het gebied aanwezig zijn of hier beheerswerken uitvoeren.

De hulp van personen uit de natuursector zal dus belangrijk zijn voor een efficiënte opvolging van de soort. Er kan een team worden opgericht dat waarnemingen bundelt en de grote weerschijnvlinder gericht gaat zoeken. Belangrijk is dat alle waarnemingen centraal verzameld worden. Om de verschillende jaren te kunnen vergelijken en trends te kunnen waarnemen, zouden waarnemingen op een systematische manier verzameld moeten worden.

Daarnaast zijn er een aantal momenten waarop de trefkans hoger is (vb. maaiwerken met tractor in de zomer). Deze kunnen gebruikt worden om tot een meer systematische opvolging te komen.

Tenslotte stellen we een methode voor om de soort jaarlijks gericht te blijven opvolgen.

Herkenning van de grote weerschijnvlinder

De vlinders laten zich niet altijd goed zien, maar indien de soort wordt waargenomen, is deze gemakkelijk te herkennen.

Met zijn spanwijdte van 70-92 mm is de grote weerschijnvlinder een van onze grootste inheemse dagvlinders. De vleugels zijn diep donkerbruin. Bij de juiste lichtinval hebben de vleugels van de mannetjes een blauwachtige glans. Over de achtervleugel loopt een witte band, de voorvleugels hebben witte vlekken. De onderzijde van de vleugels is oranje en wordt lichter naar de basis toe. Op de onderzijde van de voorvleugel bevindt zich een oogvlek.

De beide geslachten verschillen in algemene bouw niet sterk van elkaar: de bovenzijde van de vleugels van de vrouwtjes is iets lichter en mist glans. Vlinders in vlucht lijken soms lichtbruin. De vlinders worden meestal gezien tijdens langzame glijvluchten tussen bomen maar ze kunnen ook krachtig en snel vliegen. Mannetjes vestigen territoria rond opvallende bomen in het landschap. Deze bomen vormen een uitvalsbasis waarnaar ze vaak terugkeren.

Methoden

Methode1: opstarten van een centraal meldpunt voor waarnemingen van de grote weerschijnvlinder, ondersteund door een “weerschijn-werkgroep”

Om de gegevensverzameling te ondersteunen is het zinvol om een “weerschijn-werkgroep” op te richten, een groep van gemotiveerde vrijwilligers, ondersteund door een gemeentelijke coördinator, die waarnemingen van de vlinder in de gemeente bundelen en gericht achter de vlinder aangaan via de organisatie van excursies, enquêtes, acties op straat, ...

Een gemeentelijke coördinator (zie ook punt 7.3) zorgt er voor dat personen, die regelmatig in gebieden komen waar grote weerschijnvlinders gevonden kunnen worden, gecontacteerd worden. Hij/zij verdeelt fiches en invulformulieren en volgt actief op, onderhoudt websites, ondersteunt initiatieven van de werkgroep...

Een eerste taak is het opmaken van een informatiefiche waarin beschreven wordt hoe je de vlinder en zijn leefgebied kan herkennen. Bij de folder wordt een invulformulier gevoegd.

Concreet

Er wordt een weerschijn-werkgroep opgericht die

- een informatiefiche aanmaakt waarin beschreven wordt hoe je de vlinder en zijn leefgebied kan herkennen
- zowel de informatiefiche als het invulformulier verspreidt
  - prioritair onder de mensen die werkzaam zijn in de natuursector (zie methode 2)
  - bij huizen die in leefgebied liggen
  - indien mogelijk gemeentelijke, eventueel via gemeenteblad
- gericht achter gegevens aangaat via o.a.
  - creatie van een centrale meldingsplaats (vb; via website gemeente, LIKONA, RL, Natuurpunt) en voldoende bekendheid geeft aan die plaats.
  - een oproep om extra uit te kijken naar grote weerschijnvlinders
  - organisatie van excursies en activiteiten rond de soort

Bij elke waarnemingen worden volgende zaken genoteerd

- datum en uur waarop de soort gezien werd
- plaats. Deze wordt best op een orthofoto ingetekend. De locatie mag eveneens met een GPS toestel ingelezen worden
- aantal waargenomen exemplaren
- gedrag van de dieren (eventueel kan een foto van de waarneming aan het formulier toegevoegd worden)

Betrokken partners

Gemeente, Natuurpunt, Limburgs Landschap, JEN, andere vrijwilligers

Methode 2: registratie voorkomen van de soort tijdens natuurbeheerswerken met machines

Tijdens maaiwerken met tractoren in de maand juli worden in het gebied vaak grote weerschijnvlinders waargenomen. De vlinders worden immers sterk aangetrokken door de geur van verdampende brandstof en zweet. Door specifiek tijdens deze activiteiten op de vlinder te letten kan heel wat informatie verzameld worden, die bruikbaar kan zijn voor een bepaling van de toestand. Dit kan gebeuren door de arbeiders indien ze hiervoor opgeleid worden, of door de werkgroep indien deze op de hoogte is van de maadata.

Concreet

- Er wordt een gedetailleerd invulformulier verspreid onder natuurarbeiders (zie bijlage op cd-rom).
- Er wordt een netwerk opgezet om de informatieuitwisseling tussen de terreinploegen en de weerschijn-werkgroep vlot te laten verlopen (vb. doorgeven data maaiperiodes).
- Natuurarbeiders worden opgeleid om de soort te herkennen en het invulformulier correct in te vullen. Indien tijdens een maaibeurt of beheerswerken geen vlinders gezien worden moet dit ook doorgegeven worden.
- In de mate van het mogelijke bezoeken leden van de weerschijn-werkgroep in de maanden juni-juli de terreinen tijdens de maaibeurten. Ze zorgen er in elk geval voor dat alle ingevulde formulieren verzameld worden. Het aantal exemplaren tijdens 1 maaibeurt kan bijvoorbeeld een goede maat zijn, zeker als genoteerd wordt hoelang die maaibeurt duurde.

Methode 3: monitoringroute langs traject met bekende bruidsbomen en zones met hoge kans op voorkomen van de grote weerschijnvlinder

In kansrijke gebieden wordt een route uitgestippeld doorheen het gebied langs bruidsbomen en geschikt lijkende zones. Deze wordt jaarlijks minimaal drie keer (en tijdens de vliegperiode liefst wekelijks) gelopen, waarbij actief wordt gezocht naar de vlinder. In een eerste fase moeten dus zoveel mogelijk bruidsbomen op kaart gezet worden. Eens dit gebeurd is wordt de route tijdens de vliegperiode van de soort traag afgewandeld bij standaard weercondities.

- Geen regen
- Temperatuur > 13°C en bewolking < 50% of temperatuur > 17°C
- Wind < 4-5 beaufort

Aan elke boom wordt 10 minuten naar de soort gezocht. Het aantal waargenomen vlinders wordt op het invulformulier genoteerd.

In volgende zones moet zeker naar de grote weerschijnvlinder gezocht worden

- Nabij bomen waaronder rot fruit ligt (vb. in oude boomgaarden)
- Nabij stapels afgezaagd hout of bloedende bomen
- Op vochtige paden in de zon
- Nabij uitwerpselen van dieren

Methode 4: plaatsen van een lokmiddelen

Grote weerschijnvlinders worden door bepaalde geuren aangetrokken. Het is dus mogelijk om met geurvallen te werken (noot: de term val moet hier niet begrepen worden als zou de vlinder effectief gevangen worden. Dat hoeft niet. Het lokmiddel kan op een eenvoudig verhoog gelegd worden). Deze methode moet dan wel gestandaardiseerd worden, wat betekent dat ze altijd op dezelfde manier wordt gebruikt. Dit kan als volgt gebeuren

- Lokaliseer een aantal kansrijke plaatsen
- Plaats op deze plaatsen tijdens de piek van de vliegperiode gedurende meerdere dagen een lokmiddel. Volgende plaatsen komen zeker in aanmerking
  - vochtige open paden
  - open plekken in het bos
- Bezoek deze plekken een maal per week tijdens standaard weercondities en observeer de geurval één uur (noteer de duur van de waarneming)
- Noteer het aantal geobserveerde vlinders

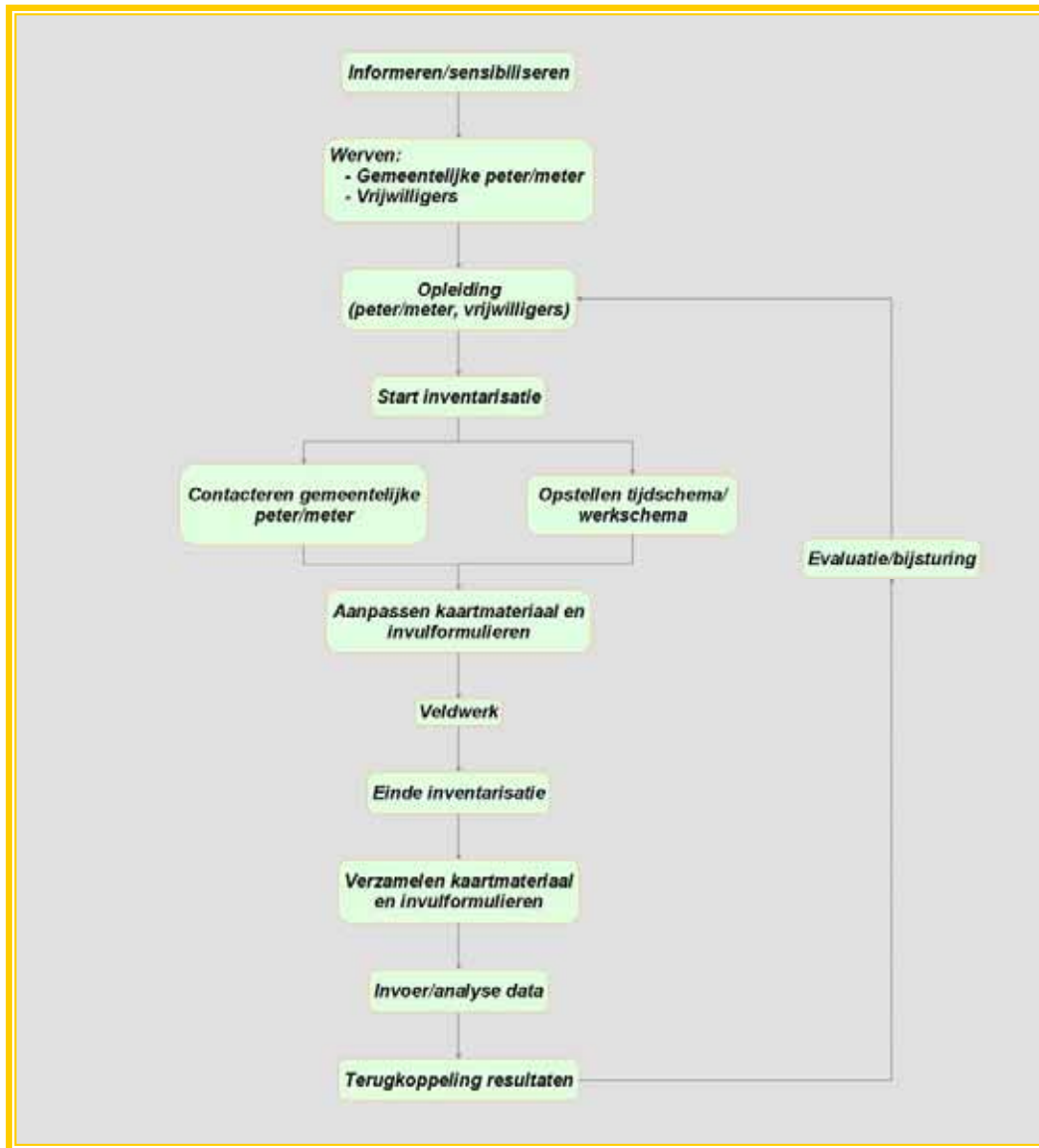
Volgende lokmiddelen kunnen gebruikt worden

- Doeken gedrenkt in benzine (vlinders worden vaak aangetrokken door de geur van machines).
- Om de geur van rottend fruit te imiteren kan men wijn mengen met suiker. Deze vloeistof (ook wel smeer genoemd) kan aangebracht wordt op boomstammen op geschikte lokaties.

7.3 Taakverdeling

Bij de inventarisatie van deze soort worden verschillende organisaties en groepen betrokken. Het is dan ook bijzonder belangrijk goede afspraken te maken. In figuur 7.1 geven we een schematisch overzicht van de verschillende stappen.

We onderscheiden drie fasen. De voorbereiding, de eigenlijke inventarisatie en de verwerking nadien.

Figuur 7.1 Overzicht van de verschillende stappen die bij de organisatie van een inventarisatie moeten doorlopen worden.

7.3.1 Voorbereiding

Informereren/sensibiliseren

Een eerste stap is alle betrokkenen in de gemeente informeren. Welke soort werd er geadopteerd? Welke initiatieven zijn er gepland (opleidingen, uitstappen, inventarisaties)? Waar en wanneer vinden die activiteiten plaats? Hoe kunnen geïnteresseerden zelf hun steentje bijdragen? Al deze informatie moet op de een of andere manier aan mogelijke vrijwilligers doorgegeven worden.

Zowel de gemeente, het regionale landschap als de provincie gebruiken hiervoor hun informatiekanalen. Meer details zijn te vinden in hoofdstuk 6. Vooral de gemeente heeft hier een belangrijke taak naar haar inwoners toe. Om de monitoring efficiënt te laten verlopen, is het immers belangrijk in elke gemeente een trekker aan te duiden: de adoptie peter/meter. De gemeente, eventueel geholpen door het regionaal landschap en LIKONA, duidt deze persoon aan en geeft zijn/haar coördinaten door aan de LIKONA coördinator (zie adresgegevens in bijlage 3).

Opleiden

Soorten en leefgebieden inventariseren is niet altijd even eenvoudig. Daarom wordt er opleiding voorzien voor de gemeentelijke peter/meter en de vrijwilligers.

Heel wat organisaties bieden dergelijke cursussen aan (zie hoofdstuk 6). Specifiek voor de grote weerschijnvlinder vermelden we de cursussen en uitstappen die door het regionaal landschap rond de geadopteerde soorten georganiseerd worden (zie hoofdstuk 6) en de uitstappen van de werkgroep ongewervelden van LIKONA.

De gemeente ondersteunt deze opleiding. Zij voorziet bijvoorbeeld vergaderruimte, organiseert de nodige postverzendingen, plaatst de aankondiging op de website en in het gemeentelijke infoblad of stelt haar kopieermachine en/of printers ter beschikking.

7.3.2 De eigenlijke inventarisatie

Opstart inventarisatie

Bij de start van elk nieuw seizoen neemt de LIKONA verantwoordelijke contact op (eventueel via het regionaal landschap) met de gemeentelijke peter/meter en bezorgt hem/haar het nodige materiaal (zie 7.2). Kaarten en invulformulieren vind je op de bijgeleverde cd-rom. De gemeente kan haar infrastructuur ter beschikking stellen om deze af te printen. Indien kaarten aangepast moeten worden via een GIS-systeem (vb. inkleuren nieuwe telgebieden, leggen trajecten, etc.) dan kan hiervoor een beroep gedaan worden op de LIKONA-coördinator.

De gemeentelijke peter/meter wordt eveneens geïnformeerd waar en wanneer er geteld moet worden.

De peter/meter neemt vervolgens contact op met de vrijwilligers en verdeelt het werk.

Inventarisatie

De peter/meter houdt contact met de vrijwilligers en controleert of de vooropgestelde doelstellingen gehaald worden. Hij/zij speelt eventuele vragen door aan deskundigen zoals de specialisten van de werkgroep ongewervelden van LIKONA (contactgegevens in bijlage 3). Met vragen over stafkaarten en/of invulformulieren of het uitlenen van materiaal kan je bij het PNC terecht (contactgegevens in bijlage 3).

Iedere teller zorgt dat de volledig ingevulde formulieren en de stafkaarten bij de gemeentelijke peter/meter belanden. Als er een jaarlijkse terugkomdag georganiseerd wordt, is dit het uitgelezen moment om al deze gegevens te verzamelen. De gemeentelijke peter/meter stuurt alle verwerkte gegevens door aan de LIKONA verantwoordelijke (contactgegevens in bijlage 3).

Het is eveneens belangrijk de vrijwilligers regelmatig te informeren over de voortgang van het project. Dit kan o.a. op de gemeentelijke website, op de website van het regionaal landschap of op infoavonden georganiseerd door de gemeente of het regionaal landschap. Dit kan een jaarlijkse 'terugkomdag' voor de vrijwilligers worden waar de gemeente logistiek ondersteunt (zie ook hoofdstuk 6).

Verzamelen data

De gegevens worden door de vrijwilligers verzameld. Elke vrijwilliger zorgt ervoor dat de bijgeleverde kaarten en invulformulieren volledig ingevuld worden.

Op het einde van het seizoen zorgt de gemeentelijke peter/meter ervoor dat alle formulieren aan de gemeente en aan de LIKONA-coördinator bezorgd worden. De LIKONA-coördinator neemt tijdig contact op met de peter/meter en/of de gemeente. Heel wat data gaan immers verloren omdat de gegevens niet tijdig of niet in de correcte vorm worden doorgegeven.

7.3.3 Naverwerking

Dataopslag en dataverwerking

Dit is specialistenwerk. Op het PNC worden de nodige databanken ontwikkeld waarin de gegevens opgeslagen kunnen worden. De data worden in deze databanken ingevoerd. Na een aantal jaren kan op basis van deze gegevens de trend van de geadopteerde soort worden bepaald. Deze trends geven dan aan in hoeverre de gestelde doelen bereikt werden en hoe effectief het gevoerde beheer was.

Terugkoppeling resultaten

Eens verwerkt moeten de resultaten teruggekoppeld worden naar de gemeenten en vrijwilligers. De LIKONA-coördinator bekijkt samen met het regionaal landschap hoe dit best georganiseerd kan worden (vb. lokale presentaties, presentaties op de LIKONA - studiedag, presentaties op Vlaamse studiedagen, presentatie op jaarlijkse terugkomdag). De gemeente kan hier logistieke steun geven en meehelpen bij het uitwerken van deze presentaties.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder

KINROOI

8 Verdere acties

8 Verdere acties

Ook in de omringende Kempen~Broek-gemeenten komt de grote weerschijnvlinder nog voor, nl. in Bree, Maaseik en in het Nederlandse Weert. Naast gericht beheer van deze vochtige bossen voor de grote weerschijnvlinder is verbinding van deze leefgebieden via houtkanten belangrijk. Op die manier kan er een groot Kempen~Broek-weerschijn-leefgebied ontstaan.

In het project Kempen~Broek worden de adoptiesoorten bosbeekjuffer (Maaseik), grote weerschijnvlinder (Kinrooi), grauwe klauwier (Bree) en geelgors (Bocholt) opgenomen. Op die manier kan er leefgebiedgericht gewerkt worden, met voor ieder Kempen~Broek-biotop een mascotte.

- De bosbeekjuffer als mascotte van zuurstofrijke beken
- De grote weerschijnvlinder als mascotte van de broekbossen
- De geelgors en grauwe klauwier als mascottes van het kleinschalige agrarische landschap

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

LITERATUURLIJST

Literatuurlijst

Bink, F. A., 1992. Ecologische atlas van de dagvlinders van Noordwest-Europa. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Colazzo, S. & D. Bauwens, 2003. Aanwijzen van prioritaire soorten voor het natuurbeleid in de provincie Limburg. Verslag van het Instituut voor Natuurbehoud 2003.5, Brussel, 195 pp.

De Bruyn, L., A. Anselin, D. Bauwens, S. Colazzo, D. Maes, G. Vermeersch & E. Kuijken, 2003. The Status of Biodiversity in Flanders, 10 years after Rio. Bulletin of the Royal Belgian Institute of Natural Sciences, Biology 73: 37-47.

Emmet, A. M. & J. Heath, 1989. The moths and butterflies of Great Britain and Ireland. Vol. 7 part 1. Hesperidae to Nymphalidae. Harley books, Colchester.

Gorissen, D., T. Merckx, B. Vercoutere & D. Maes, 2004. Veranderd bosgebruik en dagvlinders. Waarom verdwenen dagvlinders uit bossen in Vlaanderen? Landschap 21 (2): 85-95.

Lemmens, T., 2007. Draagvlak voor soortbescherming bij de Limburgse gemeenten. Invloed van het project "Gemeenten adopteren Limburgse soorten". Thesis van de Wageningen Universiteit, Forest and Nature Conservation Policy Group, Wageningen, 104 pp.

Maes, D. & H. Van Dyck, 1999. Dagvlinders in Vlaanderen - Ecologie, verspreiding en behoud. Stichting Leefmilieu i.s.m. het Instituut voor Natuurbehoud, Antwerpen, Brussel.

Peeters, M., A. Franklin, & J.L. Van Goethem, 2003. Biodiversity in Belgium. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussels, 416 pp.

Peeters, M., J.L. Van Goethem, A. Franklin, M. Schlessler & H. De Koeijer, 2004. Biodiversiteit in België. Een overzicht. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussels, 20 pp.

Thomas, J. A., 1995. The conservation of declining butterfly populations in Britain and Europe: priorities, problems and successes. Biological Journal of the Linnean Society 56 : 55-72.

Tolman, T. & R. Lewington, 1999. De nieuwe Vlinderdids. Tirion Uitgevers BV, Baarn.

Vanreusel, W., J. Cortens & H. Van Dyck, 2002. Herstel van bedreigde dagvlinderpopulaties in en om het Nationaal Park Hoge Kempen. Rapport van de Universiteit Antwerpen, Wilrijk, i.o.v. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur.

van Swaay, C. & M. Warren, 1999. Red Data Book of European Butterflies (Rhopalocera). Nature and Environment n° 99. Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Weidemann, H. J., 1995. Tagfalter beobachten, bestimmen. Naturbuch Verlag, Augsburg.

Wynhoff, I., J. Van Der Made & C. Van Swaay, 1992. Dagvlinders Van De Benelux. Utrecht, Stichting Uitgeverij Kon. Ned. Natuurhist. Ver. 188 pp.

Internetreferenties

Europese verdragen: overzicht: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/s15006.htm>

Verdrag van Bonn: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28051.htm>

Verdrag van Bern: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28050.htm>

Vogelrichtlijn: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:NL:HTML>

Habitatrichtlijn: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:NL:HTML>

Natura2000: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28076.htm>

6de milieu actieprogramma van de Europese Gemeenschap:

<http://europa.eu/scadplus/leg/nl/lvb/l28176.htm>

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan
grote weerschijnvlinder
KINROOI

BIJLAGEN

Bijlagen

Bijlage 1: gemeentelijke soortentabel van de gemeente Kinrooi

In de eerste rij worden de Limburgse soorten die in de gemeente voorkomen vermeld. In de linkerkolom worden de criteria opgesomd en in de kolom daarnaast de maximum score die de soort voor dat criterium kan behalen. Onderaan staan de totale scores per soort. De grote weerschijnvlinder haalde de hoogste score (35).

Gemeente Kinrooi									
Aantal Limburgse soorten: 47									
		geelgors	roerdomp	gr weerschijnvl	Kl ijsvogelvl	spiegeldikkopje	beekrombout	bosbeekjuifer	
Klasse		Score							
Rol van de gemeente									
Beschermingsmaatregelen voor de soort kunnen in het gemeentelijk beleid gekaderd worden.	Er werden al initiatieven genomen	10	0	0	0	0	0	0	
	Er zijn initiatieven gepland	5	0	0	0	0	0	0	
Risicofactoren									
De soort is erg gevoelig voor menselijke verstoring.		-5	0	0	0	0	0	0	
De kans dat de soort op korte termijn verdwijnt is groot (kleine populatie, geïsoleerde populatie, lage dispersie-capaciteit soort, oncontroleerbare externe factoren...).		-5	0	0	0	-5	0	0	
Voordelen van de soort									
# gemeenten waarin de soort voorkomt.	1	20	0	0	0	0	20	0	
	2 - 5	10	0	10	10	0	0	10	
	6-10	5	0	0	0	0	0	5	
# prioritaire soorten in de gemeente (score > 0).	1 - 10	5	0	0	0	0	0	0	
Indicator soort, tzt. maatregelen getroffen voor deze soort komen ook andere (prioritaire Limburgse) soorten ten goede.		5	5	5	5	5	5	5	
Aaibare soort waarmee de gemeente zich kan identificeren (vermarktbaar).	Door de gemeente geprefereerde soort	10	0	0	10	0	10	0	
	Voor de gemeente aanvaardbare soort	5							
	Weinig interesse	0	0	0	0	0	0	0	
Draagvlak									
Bij het beheer van de soort kunnen meerdere doelgroepen betrokken worden.	>2 doelgroepen	10	0	0	10	0	0	0	
	2 doelgroepen	5	5	5	0	5	0	5	
SCORE			10	20	35	10	30	20	15

Volgende Limburgse soorten worden eveneens in de gemeente aangetroffen: geelgors, gekraagde roodstaart, houtsnip, ijsvogel, roerdomp, roodborsttapuit, veldleeuwerik, wespandief, wielewaal, zwarte specht, beekprik, barbeel, kopvoorn, serpeling, sneep, bont dikkopje, grote weerschijnvlinder, heideblauwtje, kleine ijsvogelvlinder, kommavlinder, spiegeldikkopje, beekoeverlibel, beekrombout, bosbeekjuffer, bruine korenbout, gevlekte glanslibel, glassnijder, kempense heidelibel, maanwaterjuffer, metaalglanslibel, smaragdlibel, tangpantserjuffer, tengere pantserjuffer, variabele waterjuffer, venwitsnuitlibel, vroege glazenmaker, moerassprinkhaan, negertje, snortikker, zompsprinkhaan, bosdroogbloem, dicht havikskruid, grote ratelaar, kattendoorn, kruipbrem, waterscheerling, vliegend hert

Bijlage 2: overzicht van de soorten die in de verschillende Limburgse gemeenten geadopteerd werden

Gemeente	Soort	Engelse naam	Wetenschappelijke naam
Alken	ijsvogel	common kingfisher	<i>Alcedo atthis</i>
As	jeneverbes	common juniper	<i>Juniperus communis</i>
Beringen	watersnip	common snipe	<i>Gallinago gallinago</i>
Bilzen	dwergblauwtje	small blue	<i>Cupido minimus</i>
Bocholt	geelgors	yellowhammer	<i>Emberiza citrinella</i>
Borgloon	gulden sleutelbloem	cowslip	<i>Primula veris</i>
Bree	grauwe klauwier	red-backed shrike	<i>Lanius collurio</i>
Diepenbeek	boomkikker	common tree frog	<i>Hyla arborea</i>
Dilsen-Stokkem	zadelsprinkhaan	bushcricket	<i>Ephippiger ephippiger</i>
Genk	rugstreepdpad	natterjack toad	<i>Bufo calamita</i> <i>Epidalea calamita</i>
Gingelom	knautiabij	solitary mining bee	<i>Andrena hattorfiana</i>
Halen	gewone eikvaren	common polypody	<i>Polypodium vulgare</i>
Ham	variabele waterjuffer	variable damselfly	<i>Coenagrion pulchellum</i>
Hamont-Achel	heivlinder	grayling	<i>Hipparchia semele</i>
Hasselt	gierzwaluw	common swift	<i>Apus apus</i>
Hechtel-Eksel	nachtzwaluw	nightjar	<i>Caprimulgus europaeus</i>
Heers	ingekorven vleermuis	geoffroy's bat	<i>Myotis emarginatus</i>
Herk-de-Stad	grote modderkruiper	weatherfish	<i>Misgurnus fossilis</i>
Herstappe	kattendoorn	spiny restharrow	<i>Ononis spinosa</i>
Heusden-Zolder	kleine ijsvogelvlinder	white admiral	<i>Limenitis camilla</i>
Hoeselt	das	badger	<i>Meles meles</i>
Houthalen-Helchteren	wekkertje	common green grasshopper	<i>Omocestus viridulus</i>
Kinrooi	grote weerschijnvlinder	purple emperor	<i>Apatura iris</i>
Kortesseem	eikelmuis	garden dormouse	<i>Eliomys quercinus</i>
Lanaken	klaverblauwtje	mazarine blue	<i>Polyommatus semiargus</i>
Leopoldsburg	zwarte specht	black woodpecker	<i>Dryocopus martius</i>
Lommel	boomleeuwerik	woodlark	<i>Lulula arborea</i>
Lummen	huiszwaluw	house martin	<i>Delichon urbica</i>
Maaseik	bosbeekjuffer	beautiful demoiselle	<i>Calopteryx virgo</i>
Maasmechelen	roodborsttapuit	stonechat	<i>Saxicola torquata</i>
Meeuwen-Gruitrode	boskrekel	wood cricket	<i>Nemobius sylvestris</i>
Neerpelt	wulp	curlew	<i>Numenius arquata</i>
Nieuwerkerken	kerkuil	barn owl	<i>Tyto alba</i>
Opglabbeek	vinpootsalamander	palmate newt	<i>Lissotriton helveticus</i>
Overpelt	groentje	green hairstreak	<i>Callophrys rubi</i>
Peer	knoflookpad	common spadefoot toad	<i>Pelobates fuscus</i>
Riemst	grauwe gors	corn bunting	<i>Emberiza calandra</i>
Sint-Truiden	veldleeuwerik	eurasian skylark	<i>Alauda arvensis</i>
Tessenderlo	gekraagde roodstaart	common redstart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Tongeren	steenuil	little owl	<i>Athene noctua</i>
Voeren	hazelmuis	common dormouse	<i>Muscardinus avellanarius</i>
Wellen	kamsalamander	warty newt, crested newt	<i>Triturus cristatus</i>
Zonhoven	roerdomp	great bittern	<i>Botaurus stellaris</i>
Zutendaal	veldparelmoervlinder	glanville fritillary	<i>Melitaea cinxia</i>

Bijlage 3: lijst met contactpersonen

Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Winterslagstraat 87, 3600 Genk

tel.: 089 32 28 10

e-mail: info@rlkm.be

website: www.rlkm.be

Els Peusens

Promotor GALS

e-mail: els@rlkm.be

Erwin Christis

Projectleider Kempen~Broek:

e-mail: erwin@rlkm.be

Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren

Vorststraat 2, 3500 Hasselt

tel.: 011 31 38 98

e-mail: info@rlh.be

website: www.rlh.be

Regionaal Landschap Lage Kempen

Grote Baan 176, 3530 Houthalen-Helchteren

tel.: 011 78 52 59

e-mail: info@rllk.be

website: www.rllk.be

Provinciaal Natuurcentrum

Het Groene Huis

Domein Bokrijk, 3600 Genk

tel.: 011 26 54 50

e-mail: pnc@limburg.be

Peter Baert

Projectcoördinator GALS-project

tel.: 011 26 54 88

e-mail: pbaert@limburg.be

Luc Crevecoeur

LIKONA-coördinator

tel.: 011 26 54 62

e-mail: lcrevecoeur@limburg.be

Johan Lambrix

MOS-coördinator

tel.: 011 26 54 59

e-mail: jlambrix@limburg.be

Limburgs Landschap vzw - Domherenhuis

Dekenstraat 39, 3550 Heusden-Zolder

Jos Keyers

Regio-coördinator Noord-Limburg en Maasland

tel.: 089 70 27 61

GSM: 0495 44 80 56

e-mail: jos.keyers@limburgs-landschap.be

Agentschap voor Natuur en Bos

Koningin Astridlaan 50 bus 5, 3500 Hasselt

Tel.: 011 26 44 90

Jan Appermont

Boswachter Kinrooi

e-mail: jan.appermont@lne.vlaanderen.be

Bijlage 4: basistekst communicatie

Limburgse soorten ... een voorbeeldproject voor natuur in Europa!

Limburg is het meest bekend om haar “groene” imago. Niet onterecht. Meer dan veertig procent van de Vlaamse natuur komt immers nog in Limburg voor. Wat velen niet weten is dat heel wat zeldzame en bedreigde plant- en diersoorten dit groene Limburg als hun thuishaven kozen ... hopen op van hieruit te kunnen groeien.

De Limburgse situatie is heel erg vergelijkbaar met wat er op wereldvlak gebeurt: steeds meer plant- en diersoorten hebben een steeds kleinere oppervlakte om te leven. Nochtans levert deze biodiversiteit (geheel van planten en dieren en hun leefgebieden) al miljoenen jaren de mensen heel wat op: gezond voedsel, drinkbaar water, veilige thuishaven, bestrijding van ziektes, enz. Vandaar dat de Europese regeringsleiders het initiatief namen om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen: het project kreeg de naam “Countdown 2010” en beoogt de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan tegen 2010. Iedereen wordt gevraagd om hieraan mee te werken... Hiervoor moet je in Limburg zijn natuurlijk! Al heel wat jaren wordt er pionierswerk geleverd door mensen met een hart voor natuur en nu is dat niet anders!

Om deze zeldzame en bedreigde soorten nieuwe kansen te geven nam het provinciebestuur van Limburg in samenwerking met de Limburgse regionale landschappen het initiatief om te starten met een uniek voorbeeldproject voor Europa: het project “Limburgse soorten”.

Eén van de doelstellingen van het project Limburgse soorten is dat gemeentebesturen een zeldzame of bedreigde Limburgse soort “adoptereren” om er zorg voor te dragen, ... een soort van foster-parents-plan voor onze planten en dieren, zeg maar.

Het project Limburgse soorten wordt gefinancierd door de provincie Limburg met steun van Europa (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, EFRO). 5 mensen zetten de komende jaren hun beste beentje voor om dit project samen met alle partners tot een succes te brengen.

En de resultaten blijven niet uit: “alle vierenvestig Limburgse gemeenten” adopteerden reeds een Limburgse soort! Soorten zoals bv. de boomkikker, de modderkruiper, de nachtzwaluw, de das, enz. mogen allen stilletjes hopen op een betere toekomst. Dit is echt een opsteker!

Volgende stap is samen met de gemeentebesturen voor al deze soorten een actieplan op te stellen en samen met alle organisaties en mensen met een hart voor natuur stappen te zetten voor een aangename leefomgeving en een duurzame toekomst voor ons en de komende generaties!

Limburgse soorten, een voorbeeld voor Europa!

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Een initiatief van de provincie Limburg en de Limburgse regionale landschappen.

Project met de financiële steun van het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling, Doelstelling-2-programma Limburg 2000-2006 (projectnummer: 2.2.11./D2/1056).

PROJECTBUREAU

Els Peusens (promotor), Joep Fourneau (promotor), Inge Nevelsteen (promotor), Joke Rymen (promotor), Esengul Gölpek (administratieve medewerkster), Peter Baert (coördinator).

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Smeets (gedeputeerde), Frank Vranken (kabinetsmedewerker), Johan Van den Broek (directeur MINA), Jan Stevens (diensthoofd PNC), Marcel Kerff (directeur Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren), Ilse Ideler (directeur Regionaal Landschap Lage Kempen), Ignace Schops (directeur Regionaal Landschap Kempen & Maasland), Luc Crèvecoeur (coördinator LIKONA), Niki Saenen (deskundige MINA), Peter Baert (coördinator GALS-project).

STUURGROEP

Raad van bestuur Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren, Raad van bestuur Regionaal Landschap Lage Kempen, Raad van bestuur Regionaal Landschap Kempen & Maasland, Dagelijks bestuur GALS-project.

BEGELEIDINGSCOMITÉ

Het dagelijks bestuur GALS-project, Tom Artois (Universiteit Hasselt), Dirk Bauwens (INBO), Geert Beckers (Agentschap voor Natuur en Bos), Bert Beren (INBO + plantenwerkgroep, LIKONA), David Beyen (Limburgs Landschap vzw), Peter Engelen (voorzitter herpetologische werkgroep LIKONA), Jos Eykens (voorzitter vissenwerkgroep LIKONA), Jan Gabriëls (voorzitter vogelwerkgroep LIKONA), Dries Gorissen (Agentschap voor Natuur en Bos), Thomas Lemmens (Wageningen Universiteit), Benny Mathijs (Agentschap voor Natuur en Bos), Roger Nijssen (dassenwerkgroep LIKONA), Paula Ulenaers (Maamse Landmaatschappij), Tom Verschraegen (Agentschap voor Natuur en Bos), Nico Verwimp (Agentschap voor Natuur en Bos).

COLOFON

De deputatie van de Provincieraad van Limburg,
Steve Stevaert, gouverneur-voorzitter,
Marc Vandeput, Sylvain Sleypen,
Gilbert Van Baelen, Frank Smeets, Hilde Claes,
Erika Thijs, gedeputeerden en Valère Cornelis,
wnd. provinciegriffier.

In samenwerking met:
Het Regionaal Landschap Kempen en
Maasland vzw en de gemeente Kinrooi.

REDACTIE

Els Peusens, Wouter Vanreusel
(Natuurpunt Studie)

EINDREDACTIE

Peter Baert

TEKSTVERBETERING

Erwin Christis, Sandra Diris, Freddy Janssens,
Bert Vercouteren

ADVIES

Acties: Jan Appermont, Erwin Christis, If Jacobs,
Jos Keijers, Hilde Snoeks, Kristel Stals,
Wouter Vanreusel
Communicatie: Anneleen Mengels
Monitoring: Wouter Vanreusel
Draagvlak: Thomas Lemmens

FOTO'S

Joep Fourneau, Anneleen Mengels,
Frans Van Bauwel

ORTHOFOOTO'S

Middenschalg, kleur, provincie Limburg: VLM/
OC en provincie Limburg, opname 2003 (AGIV)

BEELDBEWERKING EN LAY-OUT

Esengul Gölpek, Peter Baert

LOGO

Blikvoer

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jan Stevens, Provinciaal Natuurcentrum,
Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk

D/2007/5857/56

Gemeenten adopteren Limburgse soorten

Een initiatief van de Provincie Limburg en de Limburgse Regionale Landschappen
Project met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)